

*Załącznik do Uchwały Nr 41/485/09/III
Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 29 czerwca 2009r.*

Raport końcowy z monitoringu

„Wojewódzkiego Programu Współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy społecznej, polityki prorodzinnej, rehabilitacji osób niepełnosprawnych oraz rozwiązywania problemów uzależnień na lata 2004-2008”

Olsztyn, czerwiec 2009r.

Spis treści

1. Wstęp	2
2. Analiza dynamiki problemów społecznych w województwie warmińsko-mazurskim w okresie realizacji Programu	4
3. Organizacje pozarządowe w województwie warmińsko-mazurskim	9
4. Obszar I: Kontraktowanie usług	12
5. Obszar II: Programowanie i wykorzystanie środków z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej	20
6. Obszar III: Wolontariat	28
7. Obszar IV: Infrastruktura sektora pozarządowego (federacje, reprezentacje, organizacje wsparcia, organizacje szkolące, fundusze lokalne)	33
8. Obszar V: Skoordynowany system działań samorządów terytorialnych i organizacji pozarządowych w rozwiązywaniu problemów społecznych w województwie	43
9. Zakończenie i wnioski	55

1. Wstęp

„Wojewódzki Program Współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy społecznej, polityki prorodzinnej, rehabilitacji osób niepełnosprawnych oraz rozwiązywania problemów uzależnień na lata 2004-2008” został przyjęty Uchwałą Nr XV/210/03 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 grudnia 2003r. Był on kontynuacją zakończonego w 2003r. pierwszego, czteroletniego programu współpracy Samorządu Województwa z organizacjami III sektora.

Doceniając rolę organizacji pozarządowych w procesie kształtowania nowoczesnego społeczeństwa obywatelskiego województwo warmińsko-mazurskie, jako jedno z pierwszych w kraju już od 1999 roku uchwalało i realizowało programy współpracy z organizacjami pozarządowymi. Współpraca ta stwarzała możliwość realizacji rzeczywistych potrzeb społeczności lokalnych pobudzając tym samym ich aktywność do dalszych działań na rzecz rozwoju lokalnego.

Oprócz zlecenia zadań z zakresu pomocy społecznej, profilaktyki uzależnień, pomocy osobom niepełnosprawnym oraz polityki prorodzinnej, współpraca z III sektorem to również konsultacje i opiniowanie dokumentów, praca we wspólnych komisjach, partnerskie opracowywanie i realizacja projektów i programów, współorganizacja szkoleń, imprez okolicznościowych, wymiana doświadczeń z działalności na rzecz środowisk lokalnych.

Jasne zasady tej współpracy i dobra wola partnerów są podstawą do poszukiwania coraz efektywniejszych sposobów rozwiązywania problemów społecznych.

Wspólne działania Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz organizacji pozarządowych w zakresie polityki społecznej na lata 2004-2008, zostały ujęte w w/w Programie w pięć podstawowych obszarów działania, tj.:

Obszar I: Kontraktowanie usług

Obszar II: Programowanie i wykorzystanie środków z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej

Obszar III: Wolontariat

Obszar IV: Infrastruktura sektora pozarządowego (federacje, organizacje wsparcia, organizacje szkolące, fundusze lokalne)

Obszar V: Skoordynowany system działań samorządów terytorialnych i organizacji pozarządowych w rozwiązywaniu problemów społecznych.

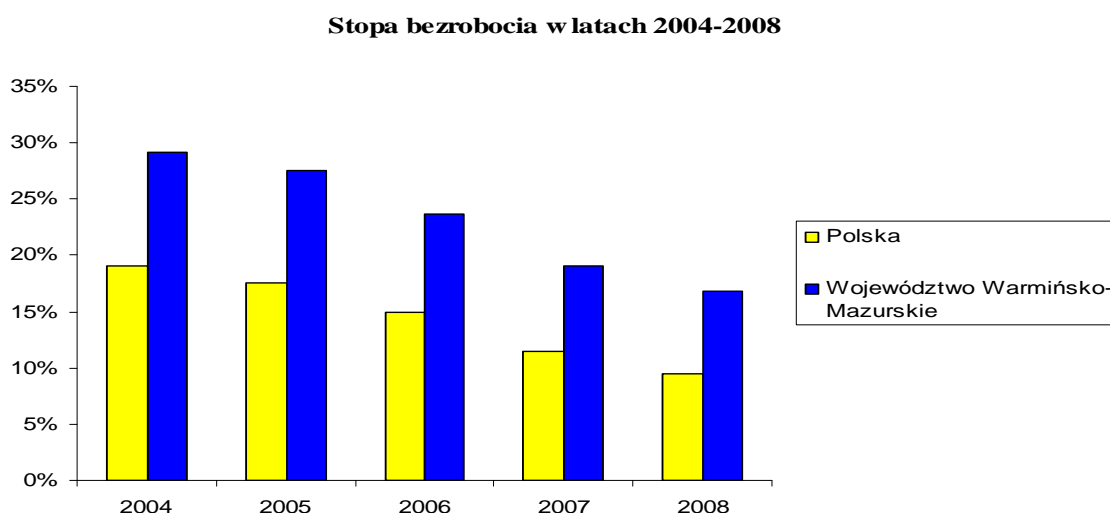
2. Analiza dynamiki problemów społecznych w województwie warmińsko-mazurskim w okresie realizacji Programu

Województwo warmińsko-mazurskie stanowi ok. 7,7 % obszaru Polski, zamieszkuje je 1.426 tys. osób (dane na dzień 31.12.2008r.). Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego z 2002r. w województwie, badania i analizy prowadzone przez Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie wskazują na poważne problemy społeczne mieszkańców regionu. Niezbędne jest podejmowanie skoordynowanych działań na rzecz poprawy warunków i jakości życia społeczeństwa Warmii i Mazur.

Jednym z podstawowych warunków osiągnięcia efektów jest rozbudzenie maksymalnej aktywności różnych środowisk. Szczególną rolę mogą tu spełnić organizacje pozarządowe.

Dlatego też, celem programu na lata 2004-2008 było rozszerzenie współpracy samorządu województwa z organizacjami pozarządowymi i podejmowanie wspólnych działań na rzecz mieszkańców województwa, a przede wszystkim grup wymagających szczególnego wsparcia z uwagi na problemy będące skutkiem bezrobocia, ubóstwa, patologii społecznych, bezdomności, niepełnosprawności, niezaradności i trudności rodzin w rozwiązywaniu swoich problemów.

Według danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie w latach 2004-2008 sytuacja na rynku pracy przedstawiała się następująco:

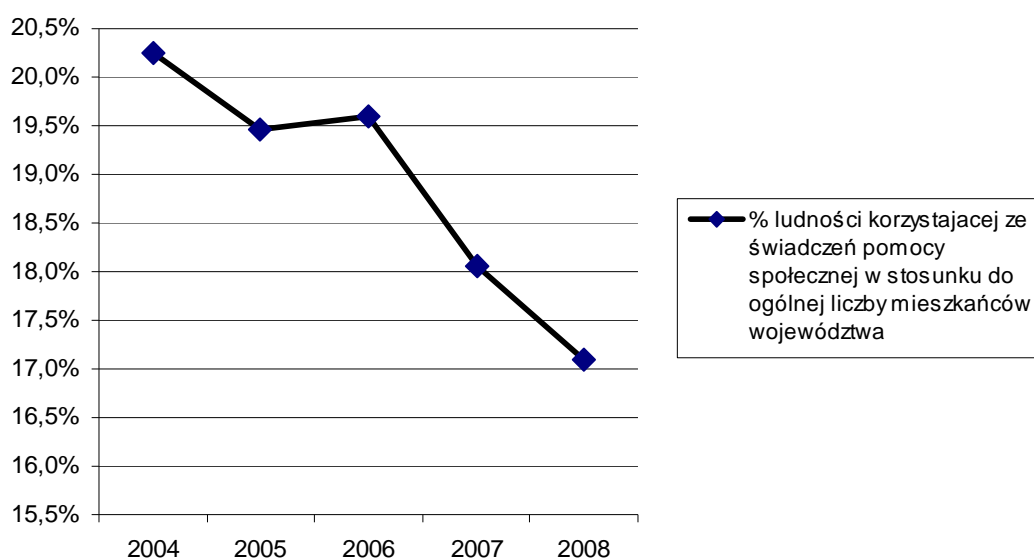
Od lat w województwie warmińsko-mazurskim odnotowuje się najwyższą stopę bezrobocia oraz ciągły spadek liczby pracujących.

Według danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie województwo warmińsko-mazurskie to region, w którym występuje największe w kraju zagrożenie ubóstwem. Odsetek osób w gospodarstwach domowych znajdujących się w 2000 roku poniżej minimum egzystencji wynosił 11,2% i **wzrósł w 2005r. do 18,8%, osiągając najwyższy poziom w kraju**. Pomiar ubóstwa przy pomocy ustawowej granicy ubóstwa wskazywał, że w 2005r. w warmińsko-mazurskim występował najwyższy w kraju odsetek (25,1%) osób żyjących poniżej ustawowej granicy ubóstwa, czyli granicy uprawniającej do ubiegania się o przyznanie świadczeń społecznych.

Obserwowany w ostatnich latach wzrost poziomu wynagrodzeń i dochodów ludności w województwie nie gwarantuje podwyższenia standardu życia wszystkich gospodarstw domowych. Charakterystyczne dla województwa tendencje takie jak: utrzymująca się od wielu lat najwyższa w kraju stopa bezrobocia, wysoki udział w dochodach świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pomocy społecznej, niskopłatne prace, stanowią czynniki zagrożenia ubóstwem.

Z analizy problemów społecznych województwa warmińsko-mazurskiego za 2008 rok wynika, że na terenie województwa świadczeniami z pomocy społecznej objęto 84.799 rodziny, a w tych rodzinach 243.862 osoby. W skali całego województwa stanowi to **17,09%** mieszkańców. Uwzględniając przyczyny, z powodu których udzielono osobom **i rodzinom pomocy**, najwyższy procent **stanowiły: bezrobocie – 9,29 %** ludności województwa (132.507 osób) oraz **ubóstwo - 7,25 %** ludności województwa (103.516 osób).

**Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej
w latach 2004-2008 (% w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców województwa)**

W dalszym ciągu głównie brak zatrudnienia nie pozwala wielu rodzinom i osobom na zaspokojenie potrzeb niezbędnych do ich samodzielnej egzystencji. Jest także przyczyną powstania dysfunkcji w rodzinach, degradacji społecznej środowisk rodzinnych, a nawet patologii. W miarę przedłużania się okresu pozostawania bez pracy, problemy te nasilają się i rodzą takie zjawiska, jak: ubóstwo, frustracja, marginalizacja, wycofanie się z życia społecznego.

Osoby długotrwale bezrobotne najszybciej powiększają obszar ubóstwa i są w największym stopniu zagrożone marginalizacją.

W związku ze światowym kryzysem gospodarczym i tak już nienajlepsza sytuacja na rynku pracy w województwie warmińsko-mazurskim zaczęła się niekorzystnie zmieniać.

Z informacji przedkładanych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie wynika, iż koniec pierwszego kwartału 2009r. w stosunku do okresu sprzed roku, charakteryzował się wzrostem poziomu bezrobocia. Ostatecznie liczba bezrobotnych na Warmii i Mazurach na koniec marca 2009r. wynosiła 102 436 osób. Stopa bezrobocia na koniec lutego 2009r. w regionie Warmii i Mazur wynosiła 18,9% i była ponad 1,5 krotnie większa niż w kraju, gdzie wartość tego składnika wynosiła 10,9%. Oznacza to, że w województwie warmińsko-mazurskim na 100 osób aktywnych zawodowo przypada 18 osób bezrobotnych, natężenie bezrobocia w regionie jest nadal najwyższe w Polsce.

Utrzymujące się w województwie wysokie bezrobocie, jak już wyżej wspomniano jest niejednokrotnie przyczyną występowania dysfunkcji i patologii w rodzinach i społeczeństwie.

Zgodnie z art. 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 r. (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 z póź. zm.) organy administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego są obowiązane do podejmowania działań zmierzających do ograniczenia spożycia napojów alkoholowych, przeciwdziałania powstawaniu następstw nadużywania alkoholu, a także wspierania działalności organizacji społecznych, których celem jest krzewienie trzeźwości i abstynencji, oddziaływanie na osoby nadużywające alkoholu oraz udzielanie pomocy ich rodzinom.

Ponadto, w oparciu o art. 9 ust. 1 i 2 ustawy z dn. 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. 2005.179.1485) Sejmik Województwa oraz jego organ wykonawczy odpowiada za opracowanie i realizację wojewódzkiego programu przeciwdziałania narkomanii, który stanowi część strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej.

Zgodnie z w/w ustawowymi zapisami Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego realizuje zadania, które obejmują szereg zagadnień związanych

z przeciwdziałaniem patologiom społecznym takim jak alkoholizm i narkomania, ściśle współpracując w powyższym zakresie z organizacjami pozarządowymi.

Dla porównania w 2004 roku pomocą społeczną z powodu narkomanii objęto 226 rodzin, a w nich 489 osób, z powodu alkoholizmu – 4.804 rodzin, a w nich 12.837 osób, zaś **w 2008 roku pomocą społeczną z powodu narkomanii objęto 231 rodzin, a w nich 399 osób, z powodu alkoholizmu – 4.870 rodzin, a w nich 11.036 osób.**

Osoby uzależnione i współuzależnione od środków psychoaktywnych pomoc terapeutyczną i medyczną mogły uzyskać w placówkach świadczących usługi w systemie ambulatoryjnym i stacjonarnym na terenie województwa, prowadzonych m.in. przez organizacje pozarządowe.

Jednym z istotnych i równie niepokojących jak powyższe problemów społecznych w województwie jest **liczba osób niepełnosprawnych**. Szacuje się, że około 15% populacji dotknięte jest niepełnosprawnością.

Ostatnie dane Narodowego Spisu Powszechnego wskazują, że w 2002 roku liczba osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim wynosiła 211,6 tys., co stanowiło 14,8% ogółu jego ludności.

Według klasyfikacji GUS zbiorowość osób niepełnosprawnych dzieli się na 2 podstawowe grupy:

- osoby niepełnosprawne ***prawnie*** tj. takie, które posiadają odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony; z w/w źródła statystycznego wynika, iż województwo warmińsko-mazurskie zamieszkuje **180,2 tys. osób** niepełnosprawnych prawnie, co stanowi **12,6% ogółu mieszkańców** (dane z 2002r.),
- osoby niepełnosprawne ***tylko biologicznie*** tj. takie, które nie posiadają, ale mają (odczuwają) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania podstawowych czynności; z w/w źródła statystycznego wynika, iż województwo warmińsko-mazurskie zamieszkuje **31,4 tys. osób** niepełnosprawnych biologicznie, co stanowi **2,2% ogółu mieszkańców** (dane z 2002r.).

Główne rodzaje niepełnosprawności to: niepełnosprawność narządów ruchu, zaburzenia psychiczne, zaburzenia neurologiczne, niepełnosprawność z tyt. wzroku i słuchu.

Osoby niepełnosprawne niestety mają mniejsze szanse na zaspokajanie swoich potrzeb, a także mniejsze szanse na lokalnym rynku pracy. Świadczeniami z pomocy społecznej w **2008 roku z powodu niepełnosprawności** objęto 22 748 rodzin, a w nich 54 903 osoby zamieszkujące w województwie warmińsko-mazurskim.

Zgodnie z informacjami wynikającymi z raportu końcowego z realizacji „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych na 2004 – 2007” popartych danymi z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie możemy stwierdzić, iż w województwie warmińsko-mazurskim liczba osób niepełnosprawnych bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowych Urzędach Pracy wykazuje tendencje malejące. Bezrobotni niepełnosprawni stanowią grupę ryzyka, której problemy w zakresie zatrudnienia są szczególnie trudne. Zadania z zakresu aktywizacji osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy, w latach 2004-2007, były realizowane przez Powiatowe Urzędy Pracy, które zajmowały się między innymi doradztwem zawodowym i pośrednictwem pracy.

Liczba osób niepełnosprawnych bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2004-2007

l.p.	Rok	Liczba bezrobotnych osób niepełnosprawnych			
		Zarejestrowanych ogółem	Zarejestrowanych z prawem do zasiłku	Zarejestrowanych bez prawa do zasiłku	Pozostających bez zatrudnienia pow. 24 m-cy
	1	2	3	4	5
1	2004	3 615	576	3 037	1 157
2	2005	3 987	645	3 342	1 347
3	2006	3 760	595	3 165	1 187
4	2007	3 564	673	2 891	1 070
Razem	2004-2007	14 926	2 489	12 435	4 761

Osoby niepełnosprawne z powodu przedłużającego się okresu pozostawania bez pracy w największym stopniu są zagrożone wykluczeniem społecznym. Niezbędne jest zatem podjęcie działań aktywizujących tę grupę społeczną, gdyż niedobór miejsc pracy dla tej kategorii bezrobotnych jest szczególnie newralgiczny w aspekcie nie tylko ekonomicznym, ale przede wszystkim społecznym.

Wiele osób niepełnosprawnych w ogóle nie rejestruje się w powiatowych urzędach pracy nie wierząc w znalezienie pracy.

W związku z problemami socjalnymi oraz potrzebą rozwiązywania wielu trudnych spraw indywidualnych i rodzinnych grupa ta, bardzo często szuka wsparcia w instytucjach zewnętrznych, w tym również w organizacjach pozarządowych.

Ze względu na utrzymujący się od lat kryzys rodziny, jej trwałości i prawidłowego funkcjonowania, w okresie realizacji „Wojewódzkiego programu współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi ... na lata 2004-2008” skierowano szereg działań na przywrócenie znaczenia i wartości rodziny, jako

podstawowej komórki społecznej. Koniecznym stało się kompleksowe spojrzenie na rodzinę. Jest to możliwe tylko wtedy, gdy w danym środowisku sprawy rodziny znajdują się w kręgu podstawowego zainteresowania władz samorządowych oraz podmiotów i instytucji z nimi współpracujących, w tym również organizacji pozarządowych.

Strategicznym partnerem samorządu województwa w tych działaniach była i w dalszym ciągu jest Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Organizacje pozarządowe corocznie zarówno inicjowały jak i włączały się w przedsięwzięcia realizowane w ramach kolejnych Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny.

W województwie działa szereg stowarzyszeń, wspólnot ukierunkowanych na wspieranie rodzin i rozwiązywanie ich określonych problemów, szczególnie prężnie działają organizacje pomagające rodzinom w przypadku różnego rodzaju niepełnosprawności dzieci i dorosłych członków rodzin.

Reasumując:

Wyżej przedstawione obszary polityki społecznej, wokół których skupiony był „Wojewódzki program współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy społecznej, polityki prorodzinnej, rehabilitacji osób niepełnosprawnych oraz rozwiązywania problemów uzależnień na lata 2004-2008” dały ogromne spektrum działań dla organizacji pozarządowych.

Zapewne niemożliwym jest przedstawienie wszystkich inicjatyw w w/w zakresie podejmowanych przez organizacje III sektora, ale należy wymienić te najważniejsze, które miały znaczący wpływ na obraz polityki społecznej w województwie.

W związku z powyższym w dalszej części opracowania zostaną przybliżone partnerskie działania Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi, podejmowane w latach 2004-2008 z myślą o tych grupach, które wymagają wsparcia i w stosunku do których należało i w dalszym ciągu należy podejmować działania zapobiegające marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.

3. Organizacje pozarządowe w województwie warmińsko – mazurskim

Podstawowym warunkiem skutecznego przeciwdziałania wyżej wymienionym problemom społecznym jest skoordynowany system działań administracji publicznej, samorządowych jednostek organizacyjnych i organizacji pozarządowych.

Coraz częściej organizacje stają się partnerem skutecznie wspierającym środowiska osób zagrożonych wykluczeniem społecznym wykorzystując własne zasoby infrastrukturalne, kadrowe i finansowe.

Z badań Stowarzyszenia KLON/JAWOR wynika, iż w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2003 zarejestrowanych było 1705 organizacji (działających we wszystkich sferach życia społecznego i gospodarczego), większość z nich działa w tak zwanym obszarze pomocowym. Dla porównania: w roku 2005 – 3 207, w roku 2006 – 3 229, w roku 2007 – 3 284, **w roku 2008 – 3 631 fundacji i stowarzyszeń prowadziło działalność w regionie Warmii i Mazur.**

Na terenie województwa istnieją oddziały niemal wszystkich organizacji ogólnopolskich działających przed 1989 rokiem: Ochotnicze Straże Pożarne, Polski Czerwony Krzyż, Związek Harcerstwa Polskiego, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Polski Związek Niewidomych, Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana”, Polski Komitet Pomocy Społecznej.

W województwie prężnie działa kilka niezależnych oddziałów Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, Warmińsko-Mazurski Sejmik Osób Niepełnosprawnych, skupiający ponad 30 organizacji, a także Bank Żywności w Olsztynie, który bardzo aktywnie i na szeroką skalę włącza się w rozwiązywanie problemów niedożywienia w województwie warmińsko-mazurskim.

Organizacje katolickie reprezentuje Caritas Archidiecezji Warmińskiej, Diecezji Ełckiej i Diecezji Elbląskiej oraz Diecezjalne Instytuty Akcji Katolickiej, w trzech diecezjach powyższe organizacje tworzą sieć swoich oddziałów parafialnych. W regionie Warmii i Mazur funkcjonują również ewangelickie i prawosławne organizacje charytatywne, a także Delegatura Warmińska Związku Polskich Kawalerów Maltańskich.

Funkcjonuje także organizacja ogólnopolskiej Sieci Wolontariatu: Centrum Wolontariatu w Elblągu oraz Ełckie Centrum Wolontariatu Caritas Diecezji Ełckiej i szereg innych organizacji wspierających rozwój wolontariatu.

Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych (ESWIP) w Elblągu jest najsilniejszą organizacją wsparcia sektora pozarządowego w województwie. Prowadzi wiele działań na rzecz rozwoju i integracji sektora pozarządowego. Wydaje pismo „Pozarządowiec”, które kolportowane jest do ok. 500 organizacji pozarządowych i samorządów lokalnych.

W porozumieniu ze Stowarzyszeniem KLON/JAWOR z Warszawy prowadzi regionalny portal www.wim.ngo.pl, podstronę ogólnopolskiego portalu dla organizacji

pozarządowych www.ngo.pl. Koordynuje w regionie ogólnopolski program szkolenia specjalistów ds. funduszy strukturalnych EURO-NGO. Inicjuje powstawanie reprezentacji sektora pozarządowego w powiatach opierając się na modelu Rady Elbląskich Organizacji Pozarządowych.

Lata 2004-2008 były okresem intensywnej pracy zmierzającej do rozwoju i wzmocnienia roli III sektora w regionie Warmii i Mazur. Rok 2004 był rokiem szczególnym. Powstało w tym czasie kilka znaczących podmiotów zrzeszających organizacje pozarządowe działające w województwie warmińsko-mazurskim, w tym m.in. Rada Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa, Sieć Organizacji Paliatywnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego PALIUM, Sieć Wspierania Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego HEROLD. Szerzej o rozwoju III sektora w regionie Warmii i Mazur traktuje obszar IV niniejszego opracowania.

4. Obszar I

Kontraktowanie usług

Cel ogólny zadań realizowanych w tym obszarze to:

Samorząd wojewódzki zleca organizacjom pozarządowym oraz podmiotom wymienionym w art.3 ust.3 „Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie” zadania przez kontraktowanie usług.

Zgodnie z zapisami ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, zlecenie organizacjom pozarządowym realizacji zadań publicznych jest jedną z form współpracy administracji rządowej i samorządowej z organizacjami pozarządowymi. Pozwala to na racjonalnie wydatkowanie środków publicznych oraz zapewnienie uczciwej konkurencji. Jest również skutecznym narzędziem zaspokajania potrzeb społecznych poprzez realizację oddolnych inicjatyw, umożliwiającym rozszerzenie wachlarza proponowanych usług w regionie. Dofinansowywanie projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe przyczynia się również do wzmocnienia ich roli i potencjału jako ważnych podmiotów życia społecznego.

Organizacje pozarządowe są ważnym partnerem we wszystkich działaniach z zakresu polityki społecznej, realizowanych przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego określonych w „Strategii polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego do 2015 roku”. W latach 2004 – 2008 na potrzeby realizacji Strategii opracowano i wdrażano m.in. następujące programy celowe:

1. Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2004-2007,
2. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2005-2008 ,
3. Wojewódzki Program Wyrównywania Szans oraz Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu Osób Niepełnosprawnych na lata 2004 – 2007,
4. Wojewódzki Program Polityki Prorodzinnej na lata 2004-2007.

W 2004 roku, po raz ostatni zlecono zadania publiczne organizacjom III sektora na podstawie obowiązującej wówczas Uchwały Nr XXXIII/512/02 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 lutego 2002r. w sprawie udzielania dotacji na realizację

zadań publicznych o charakterze wojewódzkim przez podmioty nie zaliczane do sektora finansów publicznych.

Sytuacja taka miała miejsce w związku z obowiązującymi do 31 maja 2004r. przepisami wprowadzającymi ustawę o działalności pożytku publicznego i wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003r. (Dz.U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.). Od 2005 roku, już na podstawie w/w ustawy Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego corocznie ogłasza otwarte konkursy ofert dla organizacji pozarządowych na realizację swoich zadań publicznych, w tym min. zadań z zakresu pomocy społecznej oraz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień. W wyniku rozstrzygnięcia konkursów, do wsparcia finansowego z budżetu województwa przyjmowane były projekty spełniające wymogi formalne oraz wysoko ocenione merytorycznie.

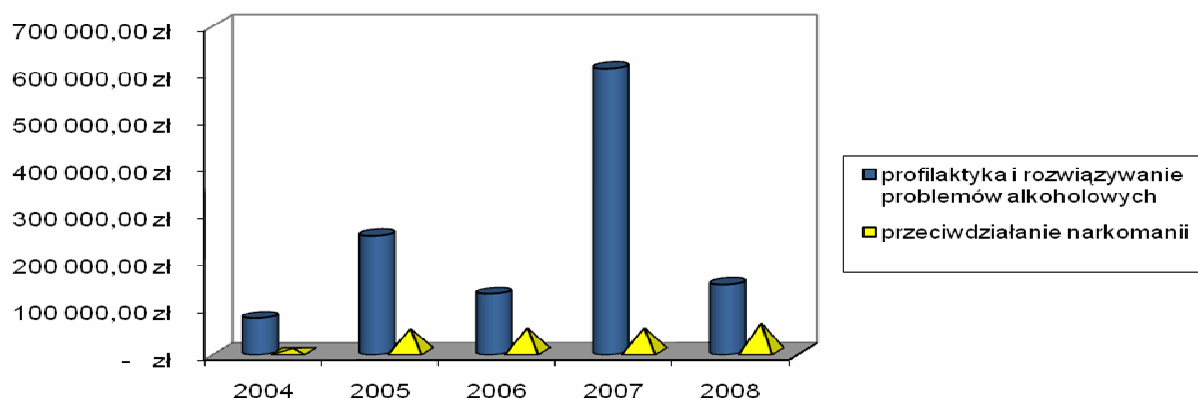
W ramach Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii województwo warmińsko-mazurskie corocznie wspierało programy organizacji pozarządowych, zabezpieczając w poszczególnych latach środki finansowe na realizację zadań mających na celu przeciwdziałanie patologiom społecznym oraz wykluczeniu i marginalizacji społecznej osób dotkniętych w/w uzależnieniami.

Na realizację zadań z zakresu **profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień** w latach 2004-2008 ogłoszono łącznie **sześć** otwartych **konkursów** ofert, dzięki którym **wsparto 129 inicjatyw** (realizowanych przez 110 organizacji) **na ogólną kwotę 1 434 934 zł.**

Poniższa tabela przedstawia zestawienie **nakładów finansowych Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego** poniesionych **na realizację zadań**, przez organizacje pozarządowe, **z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w latach 2004-2008.**

Lp.	Rok	Liczba ogłoszonych konkursów	Liczba dofinansowanych inicjatyw		Liczba dofinansowanych organizacji		Wysokość przekazanego dofinansowania z budżetu samorządu województwa	
			w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych	w zakresie przeciwdziałania narkomanii	w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych	w zakresie przeciwdziałania narkomanii	w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych	W zakresie przeciwdziałania narkomanii
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	2004	0	17	1	15	1	77 500 zł	6 000 zł
2	2005	2	19	4	17	3	253 630 zł	48 304 zł
3	2006	1	19	4	16	4	129 500 zł	50 000 zł
4	2007	2	40	3	34	3	610 000 zł	50 000 zł
5	2008	1	16	6	14	3	150 000 zł	60 000 zł
6	Razem	6	111	18	96	14	1 220 630 zł	214 304 zł

Wysokość przekazanego dofinansowania organizacjom pozarządowym na realizację zadań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w latach 2004-2008

Ponadto, w 2006 roku zgodnie z ustawą o zatrudnieniu socjalnym Stowarzyszenie Klub Abstynenta w Braniewie, otrzymało z budżetu województwa dotację celową (wydatki inwestycyjne) na pierwsze wyposażenie Centrum Integracji Społecznej w Braniewie – w wysokości 25 000 zł.

Podczas całego okresu realizacji Programu **pomocą z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień objęto łącznie ok. 45 tys. mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego.**

Dofinansowano m.in.:

- prowadzenie środowiskowych świetlic dla dzieci z rodzin najbardziej niebezpiecznych i patologicznych,
- prowadzenie punktów porad i interwencji dla ofiar przemocy domowej, w tym dzieci i kobiet oraz dla członków rodzin i osób uzależnionych,
- prowadzenie terapii dla osób z problemem alkoholowym,
- realizację programów profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych związanych z przeciwdziałaniem uzależnieniom,
- programy związane z przeciwdziałaniem agresji i przemocy oraz programy dotyczące profilaktyki, terapii i przeciwdziałania narkomanii i innym uzależnieniom, również w środowisku szkolnym,
- programy profilaktyczne i naprawcze związane z przemocą w rodzinie, kryzysami rodzinnymi,
- programy korekcyjne i redukujące szkody u osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych oraz osób współuzależnionych,

- program popularyzujący ideę trzeźwości wśród młodzieży, dotyczący ruchu drogowego,
- system pomocy psychokorekcyjnej dla osób dotkniętych problemem uzależnień,
- organizację konferencji merytorycznych,
- organizację zajęć sportowych jako formy przeciwdziałania i walki z patologią społeczną w środowisku młodzieży,
- szkolenia liderów organizacji pozarządowych, w tym liderów młodzieżowych,
- tworzenie i wspieranie centrów integracji społecznej oraz młodzieżowych klubów integracji społecznej,
- poradnictwo wielokierunkowe,
- edukację dzieci i młodzieży niepełnosprawnej pochodzącej z rodzi nadużywających alkoholu,
- projekt „Pedagog ulicy” – wychowawca podwórkowy.

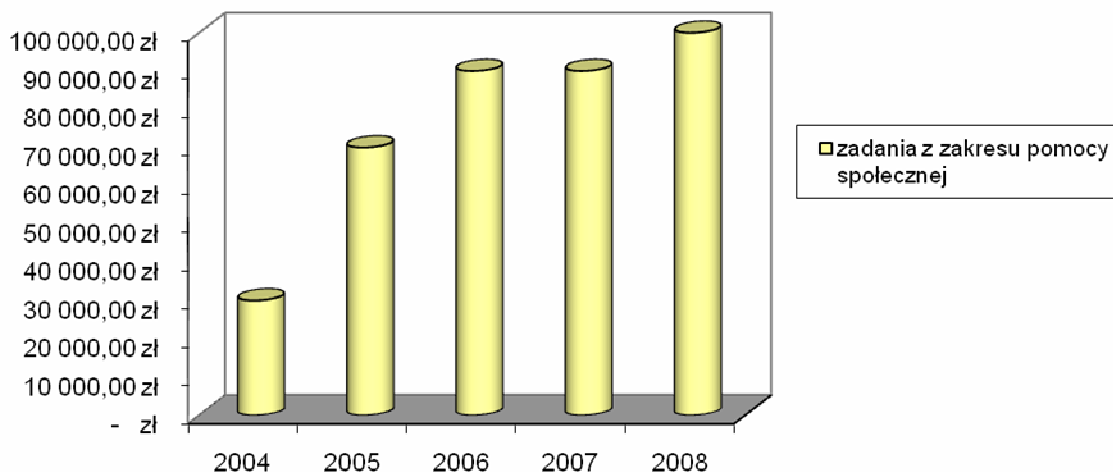
Obok zadań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego corocznie wspiera finansowo organizacje pozarządowe realizujące **zadania z zakresu pomocy społecznej**, udzielając dotacji na inicjatywy wspierające osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

W latach 2004-2008 ogłoszono łącznie **sześć otwartych konkursów ofert, wsparto 106 inicjatyw (realizowanych przez 84 organizacje pozarządowe) na ogólną kwotę 380 000 zł.**

Poniższa tabela przedstawia zestawienie **nakładów finansowych Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego** poniesionych **na realizację**, przez organizacje pozarządowe, **zadań z zakresu pomocy społecznej w latach 2004-2008.**

l.p.	Rok	Liczba ogłoszonych konkursów	Liczba dofinansowanych inicjatyw w zakresie pomocy społecznej	Liczba dofinansowanych organizacji	Wysokość przekazanego dofinansowania z budżetu samorządu województwa
	1	2	3	4	5
1	2004	0	12	12	30 000 zł
2	2005	2	18	10	70 000 zł
3	2006	2	25	22	90 000 zł
4	2007	1	26	22	90 000 zł
5	2008	1	25	18	100 000 zł
6	Razem	6	106	84	380 000 zł

**Wysokość przekazanego dofinansowania organizacjom pozarządowym
na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w latach 2004-2008**

Podczas całego okresu realizacji Programu, z **inicjatyw podejmowanych na polu pomocy społecznej**, dofinansowywanych z budżetu Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego **skorzystało ok. 364 tys. mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego** (z czego ok. 255 tys. osób to odbiorcy pomocy żywnościowej w ramach zadań realizowanych przez Bank Żywności w Olsztynie).

Dofinansowano m.in.:

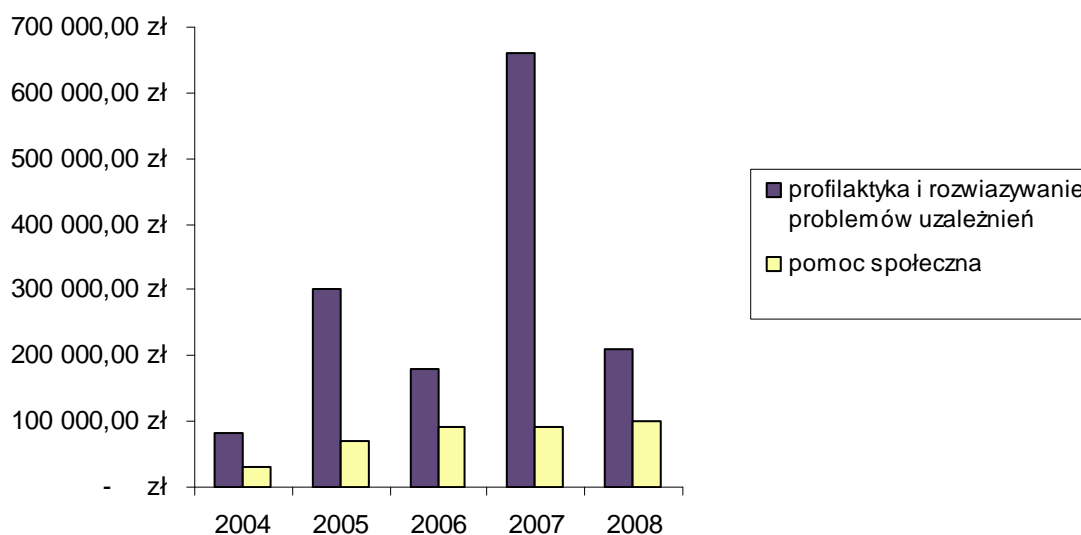
- pomoc dzieciom i dorosłym osobom niepełnosprawnym,
- warsztaty terapeutyczne dla osób niepełnosprawnych,
- programy pomocy osobom bezdomnym,
- projekty realizujące zadania aktywizacji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym młodzieży),
- pomoc żywnościową najbardziej potrzebującym mieszkańcom województwa,
- prowadzenie środowiskowych świetlic dla dzieci i młodzieży z rodzin najbiedniejszych i patologicznych,
- realizację programów na rzecz osób niepełnosprawnych zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym,
- poradnictwo specjalistyczne,
- wydawanie publikacji nt. działań promujących politykę prorodzinną,
- rozwój wolontariatu w zakresie polityki społecznej,

- wsparcie tworzenia spółdzielczości socjalnej,
- realizację programów na rzecz osób starszych.

Poniżej przedstawiamy **porównanie wielkości dotacji** przekazanych organizacjom pozarządowym z budżetu Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego na realizację zadań w **zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz w zakresie pomocy społecznej w latach 2004-2008.**

Dotacje z budżetu Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego przekazane organizacjom pozarządowym na realizację zadań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz pomocy społecznej w latach 2004-2008

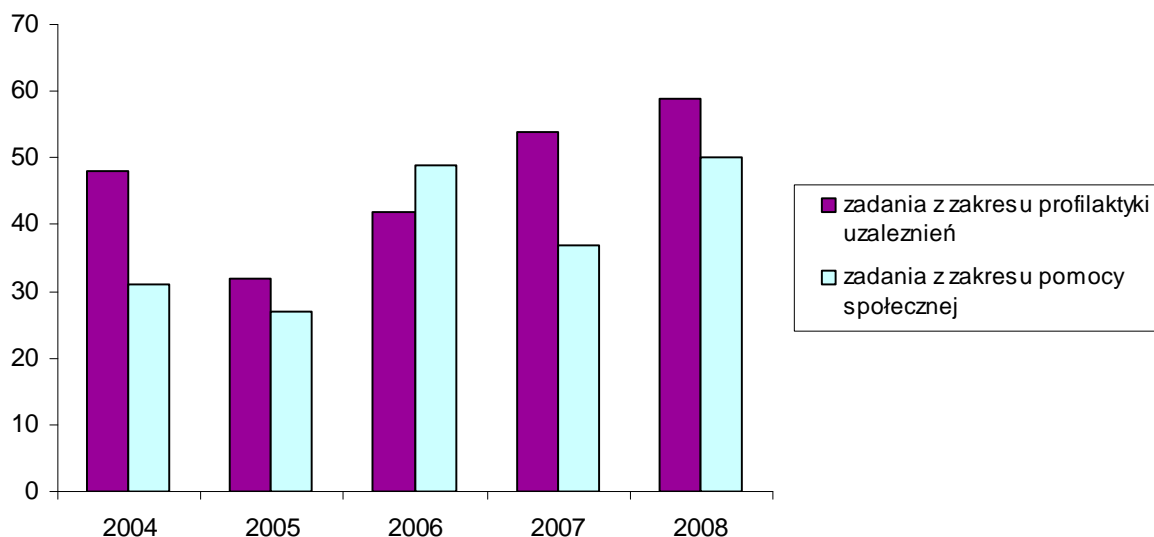
Jak wynika z powyższych zestawień wysokość środków finansowych przekazywanych przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego organizacjom pozarządowym na realizację zadań z zakresu polityki społecznej systematycznie wzrasta. Mimo tego wysokość środków finansowych przeznaczonych na wsparcie zadań realizowanych przez III sektor nie zabezpieczyła w pełni oczekiwań wnioskodawców. Zapotrzebowanie zgłaszane przez organizacje III sektora jest z roku na rok co raz większe – tylko w latach 2006 – 2008 w zakresie pomocy społecznej wnioskodawcy oczekiwali kwoty prawie ośmiokrotnie większej od pozyskanej, a w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom nieco ponad trzykrotnie większej.

Z prezentowanego wyżej diagramu wynika również, że zdecydowanie wyższe dotacje są kierowane na profilaktykę i przeciwdziałanie uzależnieniom. Różnica ta wynika z faktu,

iż środki finansowe kierowane na profilaktykę i przeciwdziałanie uzależnieniom są bezpośrednio związane z wpływami do budżetu województwa z tytułu wydawania zezwoleń na sprzedaż hurtową alkoholu – od ich wysokości zależy więc potencjał finansowy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego na realizację w/w zadań.

Istotnym wskaźnikiem zainteresowania organizacji pozarządowych współpracą z Samorządem Województwa Warmińsko-Mazurskiego w zakresie przyjmowania do realizacji zadań zleconych z obszaru polityki społecznej jest **ogólny wzrost liczby wniosków wpływających w otwartych konkursach ofert w kolejnych latach.**

Liczba wniosków wpływających w ramach otwartych konkursów ofert w latach 2004-2008 na realizację zadań z zakresu polityki społecznej

Podstawowym dokumentem określającym ramy współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi w zakresie zlecania zadań publicznych z zakresu polityki społecznej m.in. poprzez kontraktowanie usług są „Zasady Współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi” przyjęte Uchwałą Nr XXXIX/540/05 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 29 grudnia 2005r. (z późn. zm.). Dokument ten określa zasady współpracy finansowej, o której powyżej mowa. Dzięki jego zapisom istnieje jasny i przejrzysty system wyboru ofert, zawierania umów (kontraktowania usług) i weryfikacji zrealizowanych zadań. Dobrej współpracy sprzyja również fakt, iż w każdej Komisji Konkursowej powołanej w celu oceny i wyboru ofert na realizację zadań z zakresu

polityki społecznej znajdują się przedstawiciele organizacji obywatelskich działających w obszarze pomocy społecznej, polityki prorodzinnej, profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz na rzecz osób niepełnosprawnych.

Określone warunki i kryteria przyznawania dotacji porządkują cały proces dofinansowywania poszczególnych zadań oraz pozwalają na ocenę ich realizacji.

Mimo, iż z ilości składanych wniosków wynika, że organizacje pozarządowe chętnie współpracują z Samorządem Województwa Warmińsko–Mazurskiego w zakresie kontraktowania usług, to na pewno proces ten wymaga stałego monitorowania i dalszego doskonalenia.

5. Obszar II

Programowanie i wykorzystanie środków z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej

W obliczu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej i możliwości ubiegania się o środki z funduszy strukturalnych niezbędne stało się przygotowanie form organizacyjnych i tworzenie partnerstw na rzecz programowania i opracowywania projektów będących podstawą do absorpcji tych środków. Wymagało to i w dalszym ciągu wymaga wzmocnienia umiejętności zawodowych pracowników administracji publicznej i liderów organizacji pozarządowych, wypracowania sprawnego systemu współpracy, a także przepływu informacji o planowanych przedsięwzięciach i zasadach ubiegania się o środki finansowe.

Celem ogólnym zadań realizowanych w II obszarze była współpraca Samorządu Województwa Warmińsko–Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi przy programowaniu i wykorzystywaniu środków z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Jednym z celów szczegółowych w/w obszaru było **wzmocnienie umiejętności kadry pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko–Mazurskiego i liderów organizacji pozarządowych w zakresie opracowywania, realizacji i rozliczania projektów kierowanych do funduszy strukturalnych.**

W 2004 roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, we współpracy z czterema organizacjami pozarządowymi, zrealizował cykl wykładów i warsztatów skierowanych do samorządów gminnych i współpracujących z nimi instytucji i organizacji, w tym m.in.:

- **„Projektowanie w zakresie tworzenia centrów i klubów integracji społecznej. Wykorzystanie środków z Europejskiego Funduszu Społecznego”** - w zajęciach uczestniczyło 21 przedstawicieli NGO's,
- W uzupełniającym w/w projekt dwudniowym seminarium nt. **„Wykluczenie społeczne – grupy zagrożone i formy przeciwdziałania. EFS – praktyczne aspekty wykorzystania. Formy i zasady tworzenia CIS”** wzięło udział 7 przedstawicieli III sektora,
- szkolenia dot. opracowywania projektów, konsultacje, seminaria informacyjne nt. **Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL** (odbyły się 4 takie spotkania) - wzięło w nich udział łącznie 50 członków organizacji pozarządowych,
- szkolenia dla członków regionalnego Stowarzyszenia Organizatorów i Menadżerów Pomocy Społecznej i Ochrony Zdrowia oraz dla kadry

kierowniczej domów pomocy społecznej nt. aktualnych problemów instytucjonalnej pomocy społecznej.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie został partnerem oraz współpracował przy realizacji projektu **„Projekt edukacyjny – Centrum Aktywności Lokalnej jako metoda integracji i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu”** finansowanego z EFS, którego realizatorem było Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej z Warszawy. **Celem projektu było przeszkolenie 25 pracowników socjalnych z 8 ośrodków pomocy społecznej oraz ich partnerów środowiskowych** w kierunku nabycia umiejętności zaspokajania potrzeb społecznych w oparciu o lokalne siły i zasoby.

W czerwcu 2007r. w Elblągu w ramach w/w projektu odbyło się spotkanie, którego współorganizatorem było w/w CAL z Warszawy oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Podczas spotkania przedstawiciel Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej zaprezentował uczestnikom zagadnienie nt.: „Szanse i możliwości finansowania działań aktywizujących w świetle Europejskiego Funduszu Społecznego”, w kontekście rozpoczęcia realizowania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013.

W dniu 20 września 2007r. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie zorganizował spotkanie szkoleniowo – informacyjne nt: **„Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Priorytet VII: Promocja Integracji Społecznej w województwie warmińsko-mazurskim”**, skierowane m.in. do organizacji pozarządowych działających w zakresie pomocy społecznej i aktywnej integracji społecznej.

Ponadto, w związku z przygotowaniem do wdrażania PO KL 2007-2013 pracownicy Urzędu, a w tym ROPS brali udział w szkoleniach organizowanych przez MPiPS w zakresie zarządzania projektami przy wdrażaniu w/w Programu.

Zdobytą wiedzę i umiejętnościami pracownicy ROPS dzielili się z członkami organizacji pozarządowych. W wyniku tych działań w roku 2008, 107 członków organizacji pozarządowych uczestniczyło w szkoleniach organizowanych przez ROPS w ramach PO KL 2007-2013, m.in. na temat:

- „Projektowanie działań w zakresie integracji długotrwale bezrobotnych”,

- „ Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi”,
- „Formy i metody aktywnej integracji społecznej i zawodowej młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym”,
- „Budowanie partnerstwa na rzecz rozwoju aktywnej integracji w środowisku lokalnym”,
- „Promocja ekonomii społecznej i zatrudniania w sektorze ekonomii społecznej”.

Oprócz szkoleń, wzajemnej wymiany informacji i doświadczeń, opracowano i wdrażano m.in. następujące projekty:

l.p	Nazwa projektu	Partner Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego	Cel projektu
2004			
1	Być skutecznym na rynku pracy - doradcy zawodowi w pomocy społecznej”.	Warmińsko – Mazurski Zakład Doskonalenia Zawodowego	Podwyższenie kwalifikacji pracowników socjalnych pracujących z osobami bezrobotnymi.
2	„Doradztwo zawodowe drogą do zatrudnienia”.	Warmińsko – Mazurski Sejmik Osób Niepełnosprawnych, Warmińsko – Mazurski Zakład Doskonalenia Zawodowego	Stworzenie systemu poradnictwa i doradztwa zawodowego dla osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko–mazurskim.
3	„Nowa myśl – nowatorskie działania”.	Działdowska Agencja Rozwoju	Podwyższenie kwalifikacji liderów organizacji pozarządowych i innych osób pracujących z bezrobotnymi mieszkańcami regionu.
4	„Wiedza – praca – integracja”.	Warmińsko – Mazurski Sejmik Osób Niepełnosprawnych	Powstanie raportu o sytuacji osób niepełnosprawnych ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności na rynku pracy w województwie warmińsko-mazurskim.
5	„Wolontariat – przyszłość – praca”.	Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych, Stowarzyszenie Na Rzecz Tworzenia Przyjaznego Środowiska Wychowawczego Dzieci i Młodzieży Iławskiej „Przystań”, Centrum Wolontariatu z Elbląga, Regionalna Sieć „Wolontariat Warmii i Mazur”, Polskie Stowarzyszenie – Centrum Młodych w Działdowie, Dobromiejskie Stowarzyszenie Bezrobotnych	Wzrost znaczenia wolontariatu w działalności i pracy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej i organizacji pozarządowych oraz aktywizacji zawodowej i społecznej grup szczególnego ryzyka.
6	„Strategie są po to, żeby je realizować”.	Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych	- prowadzenie działalności informacyjno – szkoleniowej, doradczej i lobbingsowej na rzecz

			współpracy administracji lokalnej z organizacjami pozarządowymi; - rozszerzenie i wzmocnienie Sieci Wspierania Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko – Mazurskiego „Herold”, - prowadzenie działań na rzecz powstania reprezentacji sektora pozarządowego w województwie, - wydawanie pisma „Pozarządowiec”, kierowanego do sektora pozarządowego, administracji lokalnej i innych instytucji współpracujących, - prowadzenie działalności szkoleniowej w ramach Centrum Edukacji Społecznej, - organizacja spotkań i lokalnych konferencji sektora pozarządowego, - kontynuacja i rozwój współpracy zagranicznej, - utworzenia w 2004r. Federacji Organizacji Socjalnych FOSA w województwie.
2005			
1	„Jak pomóc wykluczonym?”	Warmińsko – Mazurski Zakład Doskonalenia Zawodowego	Podwyższenie kwalifikacji pracowników socjalnych pracujących z osobami bezrobotnymi. Projekt złożony w 2004 roku pod nazwą „Być skutecznym na rynku pracy - doradcy zawodowi w pomocy społecznej”, który otrzymał dofinansowanie w 2005r.
2	„Nowa myśl – nowatorskie działania”.	Działdowska Agencja Rozwoju.	Podwyższanie kwalifikacji liderów organizacji pozarządowych i innych osób pracujących z bezrobotnymi mieszkańcami regionu.
2006/2007			
1	„Projekt edukacyjny – Centrum Aktywności Lokalnej jako metoda integracji i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu”.	Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej z Warszawy.	Przeszkolenie 25 pracowników socjalnych z 8 ośrodków pomocy społecznej oraz ich partnerów środowiskowych, jest zdobycie umiejętności zaspakajania potrzeb w oparciu o lokalne siły i zasoby.

Powyższe działania podejmowane były głównie w związku z wdrażaniem Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich.

Ponad wyżej wymienione działania Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie **współpracuje z dwoma funkcjonującymi w regionie Regionalnymi Ośrodkami Szkoleniowymi EFS.**

Ośrodki prowadzone przez Fundację „NIDA” oraz Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych szkoliły przedstawicieli organizacji oraz innych instytucji, w tym samorządowych, w zakresie projektowania i opracowywania wniosków

o sfinansowanie działań ze środków EFS. W 2005 roku przeszkolono łącznie 1966 osób. Przedstawiciele ROPS podczas spotkań i konferencji informowali o działalności ośrodków i o typach projektów korzystnych dla regionu, wskazywali na efekty już podejmowanej partnerskiej współpracy międzysektorowej w postaci opracowanych projektów.

Ponadto, w 2006 roku Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego ogłosił otwarty konkurs ofert dla organizacji pozarządowych na wykonanie zadania: **Szkolenia i doradztwo w ramach działalności Regionalnych Ośrodków Szkoleniowych Europejskiego Funduszu Społecznego**. Konkurs został ogłoszony zgodnie z realizacją zadań zawartych w Programie Współpracy Samorządu Województwa Warmińsko – Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi na rok 2006, na wniosek Elbląskiego Stowarzyszenia Wspierania Inicjatyw Pozarządowych (ESWIP). Jego przedmiotem było dofinansowanie wkładu własnego do projektu pt. „Centrum rozwoju lokalnego - Regionalny Ośrodek Szkoleniowy EFS Warmii i Mazur – SPLOT działań na rzecz rozwoju lokalnego”. W ramach ogłoszonego konkursu wpłynęła tylko jedna oferta, wnioskodawcą było w/w Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych, a złożony projekt nosił tytuł „ROSzEFS a EFS, czyli jak napisać dobry projekt”. Złożona oferta została wybrana do dofinansowania. Na realizację zadania przeznaczono 20 000 zł. Odbiorcami projektu byli głównie przedstawiciele organizacji pozarządowych, jednostek samorządów terytorialnych (i jednostek im podległych) oraz uczelni wyższych – grupa ponad 250 podmiotów, a wśród nich ok. 550 osób. Realizacja zadania polegała na trzech działaniach: działanie A – szkolenia, działanie B – praca animatora i doradcy, działanie C – działania informacyjno-promocyjne. W sumie udzielona została pomoc przy realizacji i wygenerowaniu 17 inicjatyw i projektów, co miało bezpośredni wpływ na jakość i liczbę projektów dofinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Partnerskie działania wielu podmiotów i instytucji życia publicznego doprowadziły do powstania w Olsztynie **Regionalnego Ośrodka Europejskiego Funduszu Społecznego**, prowadzonego przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej. Uroczysta konferencja inaugurująca działalność ROEFS odbyła się w marcu 2007. Podczas konferencji przedstawiciel Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej przedstawił rolę i zadania integracji społecznej w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki.

W nowym okresie programowania funduszy strukturalnych na lata 2007-2013 niezwykle znaczącym narzędziem w walce o poprawę bezpieczeństwa socjalnego i ekonomicznego mieszkańców naszego województwa jest Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007–2013, a w szczególności jego Priorytety VII, VI i IX.

Całość interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce na lata 2007-2013 została ujęta w ramach w/w Programu, którego celem jest umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie budowy struktur administracyjnych państwa. W ramach Programu wsparciem zostaną objęte następujące obszary: zatrudnienie, edukacja, integracja społeczna, rozwój potencjału adaptacyjnego pracowników i przedsiębiorstw, a także zagadnienia związane z rozwojem zasobów ludzkich na terenach wiejskich, z budową sprawnej i partnerskiej administracji publicznej wszystkich szczebli oraz z promocją zdrowia.

Ponadto, w 2007r. rozpoczęte zostały prace nad realizacją projektu systemowego ROPS pt. „Efektywnie, Fachowo, Skutecznie na Warmii i Mazurach”, który finansowany jest z dotacji rozwojowej (Działanie 7.1/Poddziałanie 7.1.3). Projekt realizowany był w okresie od 1.10.2007r. do 31.12.2008r. Jego główny celem było wzmocnienie potencjału i podniesienie kwalifikacji pracowników i wolontariuszy publicznych służb pomocy i aktywnej integracji społecznej oraz udzielanie im wsparcia pod względem metodycznym i merytorycznym wobec zwiększonej liczby zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej w woj. warmińsko – mazurskim. W konferencjach zorganizowanych w 2007r. w związku z realizacją w/w projektu uczestniczyło 375 osób z jednostek pomocy i integracji społecznej, w tym również organizacji obywatelskich działających w sferze pomocy społecznej.

Przy wdrażaniu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 bardzo zauważalnym i ważnym przejawem partnerskiej współpracy samorządu województwa z organizacjami pozarządowymi, jest udział przedstawicieli III sektora w Zespole Opiniującym do prowadzenia prac nad wdrażaniem i opiniowaniem priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, powołanym Uchwałą Nr 5/31/08/III Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 29 stycznia 2008r. oraz w Podkomitecie Monitorującym Program Operacyjny Kapitał Ludzki Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie jest instytucją odpowiedzialną za wdrażanie w województwie warmińsko-mazurskim Priorytetu VII w ramach w/w Programu tj.: Promocja Integracji Społecznej.

W ramach Priorytetu VII PO KL na cały okres programowania 2007-2013 przeznaczono dla województwa warmińsko-mazurskiego kwotę 68.397.000 euro.

Organizacje pozarządowe aktywnie włączają się w realizację założeń PO KL w regionie Warmii i Mazur, oprócz udziału w szkoleniach i konferencjach skutecznie aplikują o środki finansowe na realizację poszczególnych działań w ramach Priorytetu VII.

W drugim półroczu 2008r., po przeprowadzeniu właściwych postępowań konkursowych, zawarto łącznie 11 umów z 9 organizacjami pozarządowymi, w tym:

- 7 umów w ramach Działania 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, na łączną kwotę 3.255.615 zł
- 4 umowy w ramach Działania 7.3 Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji, na łączną kwotę 198.612,00 zł

Kolejnym programem, którego realizacja ma szansę zmienić na lepsze obraz naszego województwa jest Poakcesyjny Program Wsparcia Obszarów Wiejskich, finansowany ze środków Banku Światowego, a w szczególności jeden z jego komponentów tj.: Program Integracji Społecznej.

W ramach komponentu: Programu Integracji Społecznej ok. 40 mln euro trafi do 500 gmin w całej Polsce, w tym ponad 3 mln euro do 39 gmin wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego. Celem Programu Integracji Społecznej jest wsparcie najsłabszych i najbiedniejszych gmin w prowadzeniu polityki społecznej czyli poprawie spójności społecznej i minimalizacji zjawisk wykluczenia społecznego w gminach na obszarach wiejskich.

W dniu 7 listopada 2007r. zorganizowano „Konferencję inauguracyjną wdrażanie Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich”. Do udziału w Konferencji zaproszono również przedstawicieli organizacji pozarządowych funkcjonujących na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego m.in. Przewodniczącą Rady Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Prezesa Banku Żywności w Olsztynie, Prezesa Federacji Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa, Prezesa Warmińsko-Mazurskiego Sejmiku Osób Niepełnosprawnych w Olsztynie, Kierownika Regionalnego Ośrodka EFS w Olsztynie, Prezesa Regionalnego Ośrodka EFS w Elblągu.

Środki finansowe na realizację Programu umożliwiają gminom realizację usług społecznych na rzecz:

- **osób starszych**, np.: usług opiekuńczych o różnym zakresie i charakterze, usług wspierających różne formy samopomocy i działania integracyjno – rekreacyjne,

- **dzieci i młodzieży**, np.: usług opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego, usług doradczych (psychologicznych, pedagogicznych), usług wspierających rozwój wolontariatu oraz tworzenie klubów młodzieżowych,
- **rodzin**, np.: usług doradczych, w tym prawnych, społecznych, edukacyjnych i psychologicznych.

Głównym założeniem Programu jest pobudzenie społeczności lokalnych do działania na rzecz mieszkańców gminy. Przejawem takiej działalności obywatelskiej są m.in. inicjatywy podejmowane przez organizacje pozarządowe, angażujące mieszkańców gminy do współdziałania w kierunku rozwiązywania lokalnych problemów. **Wg zebranych danych do lutego 2009 gminy podpisały 110 umów z organizacjami pozarządowymi o łącznej wartości 1 886 713 zł (przeciętna wartość umowy to: 17 152 zł).**

Program jest również impulsem do powstawania nowych organizacji nakierowanych na działania pomocowe i integracyjne, aktywizujące lokalne społeczności.

Podjęmowana, partnerska współpraca Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi w regionie Warmii i Mazur jest bardzo ważnym elementem budowy społeczeństwa obywatelskiego, gdzie obywatele chcą mieć i mają istotny wpływ na kreowanie otaczającej ich rzeczywistości. Współdziałanie wszystkich sektorów życia publicznego nabiera szczególnego znaczenia właśnie teraz, kiedy Polska, w tym również Warmia i Mazury korzystają z bardzo dużego wsparcia finansowego Unii Europejskiej. Szeroko zakrojona, wspólna dbałość o obraz województwa warmińsko-mazurskiego stwarza realne szanse na racjonalne wydatkowanie środków publicznych krajowych i unijnych oraz na efektywne zaspokajanie potrzeb społecznych, poprzez realizację oddolnych inicjatyw. Wsparcie finansowe udzielane podmiotom III sektora wśród wielu innych czynników, zdecydowanie korzystnie wpływa na wzmocnienie ich potencjału jako ważnego partnera społecznego, zarówno dla administracji rządowej jak i samorządowej.

6. Obszar III

Wolontariat

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.) stworzyła trwałe warunki do powstawania i rozwoju wolontariatu w wielu podmiotach i instytucjach życia społecznego.

Wolontariat promuje aktywny udział w życiu społecznym i aktywizację na rynku pracy poprzez uczestnictwo w działalności organizacji pozarządowych i innych placówkach nie nastawionych na zysk, w których wolontariusze pracują i zdobywają nowe umiejętności zawodowe i społeczne. Ponadto praca wolontarystyczna na rzecz najbardziej potrzebujących uczy empatii do drugiego człowieka, zaradności oraz podejmowania działań społecznie pożytecznych.

Rozwój wolontariatu pozwala na wzrost lokalnej aktywności środowisk oraz tworzenie nowych miejsc pracy, w których mogą znaleźć zatrudnienie osoby zaktywizowane poprzez wolontariat. Ponadto ma szczególne znaczenie społeczno-wychowawcze i spełnia ważną rolę w edukacji obywateli.

W instytucjach świadczących usługi na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym istnieje duże zapotrzebowanie na pracę wolontarystyczną.

Celem ogólnym zadań realizowanych w obrębie obszaru III była współpraca **Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi na rzecz rozwoju wolontariatu.**

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego od samego początku tworzenia i wdrażania wojewódzkich programów z zakresu polityki społecznej promował pracę wolontarystyczną i współpracował z wolontariuszami przy realizacji różnych przedsięwzięć w ramach w/w programów. Ponadto, szczególnie w 2004 roku, podejmowano inicjatywy na rzecz samych wolontariuszy oraz koordynatorów pracy wolontarystycznej.

Przeprowadzono **2 szkolenia** dla sektora pozarządowego i pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z zakresu ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie:

- w Starostwie Powiatowym w Mrągowie, w którym uczestniczyło 25 osób;
- w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Nidzicy, w którym uczestniczyły 43 osoby.

Na szkoleniach omawiano m.in. zagadnienia związane z tworzeniem Centrów i Biur Wolontariatu oraz przekazano uczestnikom materiały otrzymane z Departamentu Pożytku Publicznego MPS ważne dla funkcjonowania sektora pozarządowego i dalszego rozwoju wolontariatu w województwie.

Również w 2004r., w ramach projektu „Strategie są po to, by je realizować” odbyło się jedno szkolenie i dwa spotkania dla koordynatorów pracy wolontariuszy, w którym uczestniczyło 66 osób.

Dzięki wspólnym inicjatywom i działaniom na rzecz integracji społecznej wolontariusze pomagają w corocznych przedsięwzięciach organizowanych przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w ramach realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej, rehabilitacji osób niepełnosprawnych, profilaktyki uzależnień oraz polityki prorodzinnej.

W latach 2004-2008 przy organizacji i realizacji kolejnych edycji Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny, Festynów Integracyjno – Rekreacyjnych „Jesteśmy Razem” oraz Spartakiad Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych Województwa Warmińsko – Mazurskiego wzięło udział **ok. 550 wolontariuszy**.

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego od 2000 roku systematycznie współpracuje z **Fundacją „Świat na TAK” z Warszawy, promując w województwie kolejne edycje konkursu „Ośmiu Wspaniałych”** organizowane przez tą organizację. Jest to konkurs, w wyniku którego upowszechniane są i nagradzane w obrębie gminy, powiatu i na forum ogólnopolskim, najciekawsze, najbardziej wartościowe formy młodzieżowego wolontariatu. Konkurs organizowany jest w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych. W ramach konkursu promowane są bezinteresowne działania ludzi młodych, kreatywnych, którzy potrafią zauważyć wokół siebie ludzi potrzebujących pomocy. Udział powiatów i gmin w kolejnych edycjach w/w konkursu województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2004-2008 przedstawia się następująco:

l.p.	Rok szkolny	Liczba gmin/miast uczestniczących w w/w konkursie	Liczba powiatów uczestniczących w w/w konkursie	Liczba reprezentantów województwa biorących udział w ogólnopolskim finale w/w konkursu
	1	2	3	4
1	2004/2005	9	6	brak danych
2	2005/2006	11	9	13
3	2006/2007	9	8	7
4	2007/2008	14	6	8

Ponadto w roku 2008 reprezentanci województwa warmińsko-mazurskiego w ogólnopolskim finale konkursu „**Ośmiu Wspaniałych**” zostali również nagrodzeni przez Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego podczas uroczystego podsumowania X Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny.

Obok konkursu „Ośmiu Wspaniałych”, w województwie warmińsko-mazurskim corocznie organizowany jest konkurs na najlepszego wolontariusza w ramach **Ogólnopolskiego Konkursu dla Wolontariuszy „Barwy Wolontariatu”**. Organizatorem konkursu jest Regionalne Centrum Wolontariatu w Elblągu. **W latach 2004-2008 zgłoszono łącznie ok. 100 wolontariuszy, z czego ok. 60 zostało nagrodzonych lub wyróżnionych.**

Upowszechnianiu idei pracy wolontarystycznej służy również współpraca samorządu województwa z sektorem pozarządowym przy corocznej organizacji **konferencji z okazji Międzynarodowego Dnia Wolontariusza.**

W kolejnych latach konferencja była efektem partnerskiej współpracy: Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (Biuro ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej) oraz Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego, Warmińsko-Mazurskiego Kuratorium Oświaty, Rady Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Stowarzyszeń „TRATWA” i „BORUSSIA” z Olsztyna, Nidzickiej Fundacji Rozwoju „NIDA”, Sieci „Wolontariat Warmii i Mazur”, Elbląskiego Stowarzyszenia Wspierania Inicjatyw Pozarządowych, Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych oraz Miejskiego Zespołu Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Olsztynie, Regionalnego Centrum Wolontariatu w Elblągu, Akademii Rozwoju Filantropii w Polsce, Urzędu Miasta w Elblągu oraz Teatru im. Aleksandra Sewruka w Elblągu, Urzędu Miasta w Ełku.

W konferencjach uczestniczyło dotychczas łącznie ok. **500 osób związanych z działalnością wolontarystyczną**, byli to przedstawiciele szkół, instytucji pomocy społecznej, organizacji pozarządowych, parafii, domów kultury oraz przede wszystkim młodzież.

Konferencje były doskonałą okazją do spotkania się, podzielenia doświadczeniami własnej codziennej pracy wolontariuszy oraz organizatorów i opiekunów wolontariatu.

Oprócz działań promujących ideę wolontariatu podejmowane były również inicjatywy na rzecz tworzenia wojewódzkich struktur wolontariatu. W 2004r. 15 organizacji - Centra Wolontariatu oraz organizacje prowadzące takie centra nawiązały ścisłą współpracę

i powołały Sieć „**Wolontariat Warmii i Mazur**”. Powstała sieć zwiększyła szanse na rozwój wolontariatu w regionie Warmii i Mazur, a ponadto pozwoliła prowadzić wspólną i zintegrowaną politykę jego rozwoju.

Aby móc planować efektywne działania w w/w kierunku w 2005 roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie przeprowadził ankietę w **powiatach** województwa warmińsko-mazurskiego, mającą na celu m.in. zbadanie funkcjonowania wolontariatu w regionie. Wypełnioną ankietę odesłały wszystkie powiaty, w tym 5 nie wykazało funkcjonowania na terenie powiatu punktów, biur lub centrów wolontariatu (Braniewo, Olecko, Bartoszyce, Węgorzewo, Nidzica). Łącznie powiaty przekazały informację o działalności 49 podmiotów koordynujących pracę wolontariuszy.

W 2006r. kwestionariusz ankiety, przy współudziale Biura ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi, został wysłany do **130 podmiotów** (w roku 2005 jedynie do 21 powiatów), w tym: 51 Klubów Integracji Społecznej / Ośrodków Pomocy Społecznej; 41 punktów wolontariatu (wg bazy ROPS) oraz do 38 Domów Pomocy Społecznej województwa.

Odpowiedzi udzieliły **42 podmioty** w tym: 17 instytucji (15 OPS), 7 szkół, 5 organizacji pozarządowych, 5 domów pomocy społecznej. 8 instytucji (OPS/DPS) wskazało, że nie współpracuje z wolontariuszami. Najczęściej wskazywane formy i obszary wolontariatu przez respondentów to: udział w akcjach/imprezach jednorazowych i okazyjnych; działalność opiekuńcza; włączanie się w prace instytucji/organizacji; organizowanie letniego wypoczynku dzieci i młodzieży.

Według dostępnych danych w **2004r.** wokół centrów i biur wolontariatu skupionych było ok. **5 000 wolontariuszy**, liczba zarejestrowanych w **2005** roku wolontariuszy to **2 192 osoby**, a w **2006 r. - 1312 osób** do 25 roku życia i 87 wolontariuszy powyżej 25 lat.

Badania Stowarzyszenia Klon/Jawor wykazały, iż w 2006r. 40% organizacji pozarządowych zadeklarowało, że ich działania wspierają wolontariusze, w 2004r. korzystanie z pracy wolontariuszy zadeklarowało 45% organizacji, w 2002 roku 47%.

Od 2006r. obserwujemy spadek zainteresowania tego typu działaniami społecznymi, co potwierdziły przeprowadzone w 2006r. badania wykazujące ogólnopolską tendencję stopniowego zmniejszenia liczby wolontariuszy w stosunku do lat ubiegłych.

W województwie warmińsko-mazurskim w wielu jednostkach świadczących usługi specjalistyczne brak jest również odpowiednio przygotowanej kadry koordynującej pracę

wolontariuszy. Wzmocnienie działań na rzecz rozwoju wolontariatu jest szczególnie istotne przy obecnym bezrobociu, ogólnej sytuacji ekonomiczno-gospodarczej w kraju, a także wobec zagrożeń demograficznych jakie niesie za sobą proces starzenia się społeczeństw. Działania wolontarystyczne nie tylko przygotowują zawodowo młodych ludzi do wejścia na rynek pracy, ale także pozwalają starszym osobom na aktywność zawodową i społeczną w wieku emerytalnym. Ich niewątpliwą zaletą jest także znaczący wpływ na aktywne uczestnictwo w życiu lokalnej społeczności, a co za tym idzie na szeroko promowaną integrację społeczną.

Należy więc organizować różnorodne spotkania i podejmować inicjatywy zarówno na rzecz propagowania idei pracy wolontarystycznej jak i na rzecz samych wolontariuszy i koordynatorów ich pracy.

W województwie warmińsko–mazurskim daje się zauważyć stopniową intensyfikację działań w tym kierunku. W 2009r. w Olsztynie powstało Olsztyńskie Centrum Wolontariatu „Spinacz”, które zapewne w znacznym stopniu przyczyni się do wzmocnienia roli wolontariatu w regionie Warmii i Mazur.

7. Obszar IV

Infrastruktura sektora pozarządowego (federacje, reprezentacje, organizacje wsparcia, organizacje szkolące, fundusze lokalne).

Cel ogólny działań podejmowanych w ramach tego obszaru został określony następująco: **Samorząd województwa współpracuje z organizacjami infrastrukturalnymi sektora pozarządowego na rzecz rozwoju organizacji pozarządowych.**

Lata 2004-2008 były okresem intensywnej pracy zmierzającej do rozwoju i wzmocnienia roli III sektora w regionie Warmii i Mazur. Rok 2004 był rokiem szczególnym. Powstało w tym czasie kilka znaczących podmiotów zrzeszających organizacje pozarządowe działające w regionie Warmii i Mazur, tj.:

- **Rada Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego.** W skład 23 osobowej Rady weszli przedstawiciele 18 Rad Powiatowych, federacji, sieci i organizacji pozarządowych województwa warmińsko-mazurskiego. Należy nadmienić, że proces tworzenia reprezentacji sektora pozarządowego województwa warmińsko-mazurskiego trwał od 2000r.
- **Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa,** której misją jest efektywne rozwiązywanie problemów społecznych poprzez wspieranie i reprezentowanie organizacji socjalnych województwa warmińsko-mazurskiego. W skład FOSy weszło 14 organizacji pozarządowych działających w sferze pomocy społecznej. W roku 2009 Federacja ta skupia ok. 60 podmiotów III sektora podejmujących liczne i ważne inicjatywy z zakresu pomocy społecznej.
- **Sieć Organizacji Paliatywnych Województwa Warmińsko – Mazurskiego PALIUM.** Deklaracje o współpracy w ramach Sieci podpisało 12 organizacji: z Olsztyna, Elbląga, Giżycka, Braniewa, Nidzicy, Pizsa, Ełku, Bartoszczyka i z Lidzbarka Warmińskiego oraz 1 nowa organizacja - w tworzeniu - ze Szczytna. Celem działań Sieci jest wszechstronna poprawa jakości życia pacjentów chorych terminalnie oraz ich rodzin poprzez pomoc socjalną, stałe podnoszenie poziomu świadczonej opieki oraz wzmocnienie ekonomiczne

organizacji, świadczących te usługi. Specyfika pracy Sieci bliska jest celom Federacji Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSA, dlatego też Sieć podjęła decyzję o współpracy z FOSą.

- **Sieć Wspierania Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego HEROLD**, dziś nosząca nazwę Sieć Wspierania Rozwoju Lokalnego HEROLD. Od roku 2001 Sieć systematycznie rozwijała się i umacniała. Według założycieli Sieci największym jej osiągnięciem była pionierska, zakrojona na szeroką skalę integracja sektora III w województwie warmińsko-mazurskim. Sieć Herold była pierwszą organizacją, która w bezpośredni sposób informowała otoczenie społeczne o ważności i roli NGO w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego. Herold był swojego rodzaju preludium do powstania reprezentacji trzeciego sektora w postaci Rad Organizacji Pozarządowych. Infrastruktura wypracowana przez Sieć Herold stanowiła też bardzo dobrą bazę do rozszerzenia sieci centrum wolontariatu (powstanie w 2004 r. Sieci „Wolontariat Warmii i Mazur”), dała także solidną podstawę do działań federalizacyjnych w województwie (utworzenie Federacji Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSA). W tym kontekście nie dziwi, że to właśnie za Sieć HEROLD w 2004 roku ESWIP odebrał z rąk Jerzego Buzka nagrodę Pro Publico Bono. Po 2003 roku Sieć Herold weszła w fazę dostosowywania swojej działalności do nowych warunków zewnętrznych i wewnętrznych, a tym samym do nowych potrzeb NGO z województwa. Zmiany te związane były z powstaniem Rad Organizacji Pozarządowych, różnorodnych federacji, z pojawieniem się dużych funduszy unijnych oraz z rozwojem III sektora. W tym czasie powstały też Regionalne Ośrodki Europejskiego Funduszu Społecznego, które poprzez swą działalność (tj. organizowanie szkoleń i prowadzenie doradztwa) przejęły część obowiązków Sieci Herold. Rzeczą naturalną w tym kontekście było osłabienie aktywności niektórych członków Sieci. Te wszystkie zmiany zadecydowały o obecnej zmianie profilu działalności Sieci Herold. Nowe trendy i potrzeby pojawiające się w obrębie III sektora zostały uwzględnione w opracowanej przez Sieć strategii rozwoju na lata 2007- 2011. Na jej podstawie podjęto decyzję o konieczności przeformułowania profilu działalności Sieci z dystrybucji informacji na szeroko pojęty rozwój lokalny. Z informacji przedstawianych przez propagatorów reaktywowania Sieci

Herold czytamy m.in., iż w najbliższym czasie „nastąpi wielopłaszczyznowe wsparcie organizacji zajmujących się rozwojem lokalnym, co będzie miało bezpośrednie przełożenie na rozwój społeczności lokalnych- beneficjentów organizacji członkowskich, o które zostanie poszerzona Sieć Herold.

W pracach związanych z procesem federalizacji III sektora w regionie Warmii i Mazur aktywnie uczestniczyli przedstawiciele samorządu województwa. W 2004r. odbyło się 6 spotkań popularyzujących rozwój federacji, porozumień i sieci organizacji pozarządowych, w których uczestniczyło ok. 120 organizacji. Odbyła się jedna konferencja, w której uczestniczyło ok. 350 osób.

W czasie w/w spotkań prezentowano m.in. Wojewódzki program współpracy z organizacjami pozarządowymi, „Strategię polityki społecznej województwa warmińsko – mazurskiego do roku 2015” oraz omawiano zasady udzielania dotacji z budżetu samorządu województwa.

W celu rozszerzenia form współpracy opracowano **„Porozumienie na rzecz rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego”**, które zostało podpisane w dnia 17 września 2004r. w Olsztynie przez organizacje pozarządowe oraz partnerów życia społeczno – gospodarczego.

W 2004r. został przekazany wykaz organizacji działających na terenie województwa, federacji i sieci sektora pozarządowego wszystkim Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w województwie. W 2005r. baza była aktualizowana przez Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych. Została ona wydana jako informator o organizacjach pozarządowych w województwie warmińsko-mazurskim. W bazie znalazło się ok. 1300 organizacji pozarządowych.

W maju 2005r. odbyła się konferencja przedstawicieli podmiotów pozarządowych oraz samorządów nt. **„Współpraca samorządów i organizacji pozarządowych przyszłością Warmii i Mazur”**. Partnerem samorządu województwa przy organizacji konferencji była Rada Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Na konferencji, w której uczestniczyło ok. 180 osób, dokonano oceny dotychczasowej współpracy samorządów terytorialnych z organizacjami pozarządowymi ze strony podmiotów pozarządowych. Przedstawiono przykłady dobrych praktyk współpracy z naszego regionu.

W związku z nowelizacją Strategii rozwoju województwa przekazano uczestnikom informację nt. jej założeń.

W czerwcu 2005r. odbyło się Forum Inicjatyw Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego zorganizowane w ramach projektu „**Partnerstwo dla III sektora**”. Samorząd Województwa uczestniczył w organizacji spotkania. W ramach Forum mogły prezentować swoje osiągnięcia organizacje z terenu województwa na tzw. „Targach Organizacji Pozarządowych”. Prezentowano osiągnięcia oraz perspektywy rozwoju w zakresie ekonomii społecznej, współpracy międzynarodowej, szkoleń oraz pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych. Gościem Forum był Jakub Wygnański z Rady Działalności Pożytku Publicznego. Spotkanie cieszyło się wysokim zainteresowaniem przedstawicieli stowarzyszeń i fundacji, stworzyło możliwości wymiany doświadczeń i nawiązania ciekawych kontaktów.

2 grudnia 2005r. odbyła się coroczna konferencja organizacji pozarządowych województwa warmińsko-mazurskiego zorganizowana przez Radę Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego we współpracy z Samorządem Województwa Warmińsko-mazurskiego. Na spotkaniu podsumowano dotychczasową, roczną działalność Rady NGO's oraz współpracę samorządu z organizacjami pozarządowymi, przedstawiono wypracowane wspólnie „Zasady Współpracy Samorządu Województwa z organizacjami pozarządowymi”.

Ważnym wydarzeniem w ramach współpracy z organizacjami sektora pozarządowego na rzecz ich rozwoju było objęcie w 2006 roku patronatem Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego **Międzynarodowej Szkoły Letniej Gospodarki Społecznej** zorganizowanej przez Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Spółdzielczości i Przedsiębiorczości Lokalnej „WAMA-COOP” w ramach Partnerstwa na Rzecz Rozwoju *Tu Jest Praca* Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL. Zajęcia odbyły się w dniach 18-24 czerwca 2006r. w Guzowym Piecu. W I kw. roku w Zimowej Szkole Gospodarki Społecznej w spotkaniach z zakresu wsparcia rozwoju ekonomii społecznej uczestniczyli pracownicy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego wysoko oceniając tą inicjatywę. Celem Letniej Szkoły było zwrócenie szczególnej uwagi na rolę samorządu terytorialnego w kreowaniu warunków dla rozwoju podmiotów lokalnej gospodarki społecznej, takich jak m.in. fundacje, stowarzyszenia, spółdzielnie, partnerstwa, centra integracji społecznej;

Kluczowe znaczenie miało opracowanie **Zasad Współpracy Samorządu Województwa Warmińsko – Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi**, które było i jest jedną z ważniejszych wspólnych inicjatyw. Dokument stworzył przejrzyste procedury

regulujące współpracę, jasne i dostępne dla wszystkich zainteresowanych. Prace nad dokumentem trwały od maja 2005r., Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego uchwalił Zasady 29 grudnia 2005r. Zapisy były wypracowywane przez przedstawicieli Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie i Rady Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego podczas licznych spotkań i dyskusji.

Jest to dokument, który zdecydowanie wspomaga i ułatwia współpracę III sektora z sektorem administracji samorządowej. Ważnym jest również, iż dokument ten ewoluuje, jest on aktualizowany i zmieniany zgodnie z kierunkiem rozwoju sektora pozarządowego w województwie warmińsko-mazurskim. Rok 2009 lub 2010 przyniesie prawdopodobnie ważne zmiany w „Zasadach współpracy Samorządu Województwa Warmińsko – Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi”, ponieważ od samego początku założeniem było, aby dokument był „żywy” i po prawie czterech latach jego funkcjonowania nadszedł czas na jego weryfikację i aktualizację.

Dotychczas, zgodnie z w/w Zasadami corocznie powoływane są przez Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego **Komisje Konkursowe (Zespoły Opiniujące)** w celu dokonywania ocen ofert organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów uprawnionych, składanych w ramach otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych samorządu województwa. W latach 2004-2008 powołano łącznie 13 wspólnych Komisji Konkursowych (Zespołów Opiniujących) oceniających oferty organizacji pozarządowych na realizację zadań w zakresie pomocy społecznej oraz w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.

Oprócz w/w systematycznie powoływanych Komisji przedstawiciele organizacji pozarządowych województwa warmińsko-mazurskiego uczestniczą w stałych lub doraźnych **zespołach o charakterze opiniodawczo-doradczym**, których zadaniem jest opracowanie lub opiniowanie działań w określonej dziedzinie lub wykonywanie zadań wymagających współdziałania kilku podmiotów.

W dniu 13 marca 2007r. Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego podjął Uchwałę Nr 13/93/07/III w sprawie: **powołania Zespołu Sterująco-Monitorującego ds. współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi**. W składzie Zespołu znajdują się przedstawiciele samorządu województwa oraz przedstawiciele sektora pozarządowego.

Ponadto w czasie realizacji Programu powołano m.in.:

- Zespół Monitorujący Strategię Polityki Społecznej Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2015;
- Zespoły opiniujące wnioski o nagrodę Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego za wybitne osiągnięcia w dziedzinie pomocy społecznej;
- Wojewódzką Społeczną Radę ds. Osób Niepełnosprawnych;
- Zespół ds. opiniowania wniosków o dofinansowanie zadań na rzecz osób niepełnosprawnych ze środków PFRON;
- Zespoły opracowujące i monitorujące wojewódzkie programy współpracy w zakresie pomocy społecznej, rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, profilaktyki uzależnień oraz polityki prorodzinnej;
- Zespół Opiniujący do prowadzenia prac nad wdrażaniem i opiniowaniem priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013;
- Podkomitet Monitorujący Program Operacyjny Kapitał Ludzki Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

W każdej z powyższych Komisji lub Zespołów uczestniczyło średnio dwóch członków organizacji pozarządowych. Zdecydowana większość powyższych Zespołów systematycznie się spotyka i wspólnie decyduje o zapobieganiu i rozwiązywaniu problemów społecznych w regionie Warmii i Mazur.

Przedstawiciele Forum Prorodzinnego – Stowarzyszenia Wspierania Działań Prorodzinnych w Olsztynie oraz Katolickiego Stowarzyszenia „CIVITAS CHRISTIANA” Oddziału w Olsztynie są członkami Rady ds. Rodzin działającej przy Marszałku Województwa Warmińsko-Mazurskiego, mającej znaczący wpływ na rozwój i kształt polityki prorodzinnej w regionie Warmii i Mazur.

Oprócz określonych w Zasadach form współpracy finansowej i pozafinansowej Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego promuje nowoczesne i twórcze rozwiązania w dziedzinie pomocy społecznej. Od 2001 roku przyznawana jest **nagroda Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego za wybitne osiągnięcia w dziedzinie pomocy społecznej** w formie nagród specjalnych i wyróżnień. W latach 2006 – 2008 nagrodzono łącznie 5 przedstawicieli organizacji pozarządowych, zaś 6 osób zostało wyróżnionych.

Ponadto w 2006 roku na wniosek Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego Pan Andrzej Milasz, kierownik Domu Odzyskanych dla Życia w Marwałdzie, otrzymał wyróżnienie w kategorii pomoc

społeczna w ramach Nagrody Roku za Działalność Humanitarną – „OPTIMUS HOMINUM”, której organizatorem jest stowarzyszenie Polski Komitet Pomocy Społecznej.

Lata 2006, 2007 i 2008 były okresem wzmożonej promocji idei współpracy samorządów z infrastrukturą sektora pozarządowego, propagowanej podczas konferencji, szkoleń i spotkań wskazując przykłady dobrych praktyk w tym zakresie. Przedstawiciele samorządu województwa uczestniczyli w następujących spotkaniach promujących tę ideę:

W 2006 roku:

- prowadzili **warsztaty poświęcone tworzeniu partnerstw lokalnych** na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zorganizowane przez Burmistrza Miasta Olsztynek w siedzibie MOPS,

- wzięli udział w **seminarium nt.: *Polityka Społeczna – Dialog Społeczny*** k. Kętrzyna zorganizowanym przez Biuro TAIEX oraz Wojewódzki Urząd Pracy,

- odbyło się **spotkanie Rady Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego z Marszałkiem Województwa,**

- odbywały się **spotkania rad powiatowych organizacji pozarządowych** (Konferencja Plenarna Elbląskich Organizacji Pozarządowych w Elblągu, III Konferencja Organizacji Powiatu Nowomiejskiego),

- Rada Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego zorganizowała przy współpracy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie konferencję „**W stronę przejrzystej współpracy**” pod patronatem Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Na konferencji przedstawiono dobre praktyki współpracy samorządów terytorialnych oraz organizacji pozarządowych,

- podczas spotkania Warmińsko-Mazurskiej Sieci Partnerstwa Lokalnego w Olsztynie został przedstawiony Apel Sygnatariuszy „**Porozumienia na rzecz rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego**”, którymi byli Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Wojewoda Warmińsko-Mazurski, Rada Organizacji Pozarządowych, Olsztyńska Loża Business Centre Club, Warmińsko-Mazurski Związek Pracodawców Prywatnych, Konwent Starostów Warmii i Mazur, Związek Gmin Warmińsko-Mazurskich, Sejmik Gospodarczy Warmii i Mazur. Porozumienie powstało z inicjatywy Rady Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego, a jego celem było tworzenie partnerstw na różnych poziomach życia społeczno-gospodarczego z nastawieniem na długofalowe efekty,

- w październiku Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa zorganizowała **Festyn promocyjny organizacji pozarządowych województwa warmińsko-mazurskiego w Morągu**, podczas którego przedstawiciel ROPS

prowadził spotkanie pt.: „Zakres współpracy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko – Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi w celu realizacji „Strategii polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego do 2015 roku” oraz programów celowych.

W 2007

- odbył się **II kongres obywatelski pod hasłem: „Rozwój przez wspólnotę i konkurencyjność”** promujący rozwój trzeciego sektora i jego współpracę z administracją publiczną;

- Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa zorganizowała w Olsztynie **seminarium „Wiedza i Rozwój”** skierowane do przedstawicieli organizacji pozarządowych i administracji publicznej;

- w Mikołajkach odbyła się konferencja nt. **„Współpraca kościelnych ośrodków socjalnych z władzami gmin, starostw i urzędów marszałkowskich na przykładzie dwóch województw: warmińsko-mazurskiego i podlaskiego”**, celem której była wymiana doświadczeń we współpracy z urzędami odpowiadającymi za sprawy socjalne w gminie, starostwie i województwie;

- Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Przystań” przy Domu Pomocy Społecznej w Nowej Wsi Ełckiej zorganizowało **Międzynarodową Spartakiadę Unijną Domów Pomocy Społecznej** mającą na celu integrację ze społeczeństwem środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym;

- w Warmińsko-Mazurskim Urzędzie Wojewódzkim w Olsztynie odbyła się konferencja **„DOBRE PRAKTYKI czyli współpraca administracji rządowej z organizacjami pozarządowymi na rzecz rozwoju pomocy społecznej na Warmii i Mazurach”**;

- Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko- Mazurskiego FOSa oraz Stowarzyszenie Tratwa z Wrocławia zorganizowali **seminarium nt.: „Prezentacja działalności Pozarządowego Ośrodka Karier”** na którym przedstawiono rolę organizacji pozarządowych i ich współpracę z Urzędem Marszałkowskim Województwa Warmińsko-Mazurskiego, a także możliwości i szanse jakie daje zatrudnienie w III sektorze.

W 2008

- w czerwcu odbyła się doroczna Konferencja Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego połączona z rozstrzygnięciem V edycji konkursu „Godni

Naśladowania”, która została objęta honorowym patronatem Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Podczas konferencji przedstawione zostały m.in. kierunki rozwoju sektora pozarządowego w Polsce oraz działania wspierające sektor pozarządowy w województwie warmińsko-mazurskim.

Silne i dynamiczne społeczeństwo obywatelskie jest istotnym determinantem rozwoju społeczno-gospodarczego. Dlatego też, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego od samego początku funkcjonowania przywiązuje dużą wagę do dobrej współpracy z organizacjami III sektora. Współpraca ta oparta jest o zasady pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego docenia wszystkie przejawy aktywności obywatelskiej, jednak przede wszystkim liczy na współpracę ze zorganizowanym partnerem w postaci reprezentacji terytorialnych i branżowych sektora pozarządowego, związkami stowarzyszeń i organizacjami infrastrukturalnymi. Niewątpliwie cieszy fakt, iż na skutek silnego rozwoju aktywności obywatelskich zaistniało wiele zrzeszonych podmiotów III sektora działających w obszarze polityki społecznej takich jak: Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa, Polski Komitet Pomocy Społecznej Warmińsko-Mazurski Zarząd Wojewódzki, Polski Czerwony Krzyż Warmińsko-Mazurski Zarząd Okręgowy, Bank Żywności w Olsztynie, Warmińsko-Mazurski Sejmik Osób Niepełnosprawnych, Elbląska Rada Konsultacyjna Osób Niepełnosprawnych, Polski Związek Niewidomych Okręg Warmińsko-Mazurski, a także oddziałów/placówek ogólnopolskich organizacji pozarządowych takich jak np. Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Stowarzyszenie „MONAR”, Stowarzyszenie Katolicki Ruch Antynarkotyczny „KARAN”.

Okres realizacji Programu to czas wzajemnej nauki, wsparcia, wielu wspólnych inicjatyw i przedsięwzięć. Szerokie współdziałanie m.in. z w/w infrastrukturalnymi podmiotami III sektora zdecydowanie korzystnie wpływa na rozwój Warmii i Mazur oraz wzmocnienie potencjału NGO jako ważnego partnera społecznego. Na spotkaniach organizowanych dla przedstawicieli działających w zakresie szeroko pojętej polityki społecznej, w tym przedstawicieli samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych, podkreślane było duże znaczenie procesu federalizacji, korzyści współpracy ze zorganizowanym podmiotem, a także znaczenie partnerstw zawieranych w celu efektywnego rozwiązywania problemów społecznych.

Właściwie rozwijana i pielęgnowana współpraca stwarza również realne szanse na skuteczne rozwiązywanie wojewódzkich problemów społecznych, a co za tym idzie na

zapobieganie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu. I choć nie wolno zapominać o ważnej roli każdej, nawet najmniejszej organizacji pozarządowej kształtującej politykę społeczną w województwie, to jednak zrzeszanie się i partnerstwo z punktu widzenia Samorządu Województwa jest pożądanym kierunkiem rozwoju III sektora, zaś samorządy powiatowe i gminne winny wzmocnić swoją współpracę z organizacjami obywatelskimi.

8. Obszar V

Skoordynowany system działań samorządów terytorialnych i organizacji pozarządowych w rozwiązywaniu problemów społecznych w województwie

Główny cel działań podejmowanych w w/w obszarze to:

Samorząd wojewódzki i organizacje pozarządowe łączą swoje potencjały na rzecz rozwiązywania problemów lokalnych.

Województwo warmińsko-mazurskie ze względu na swoją sytuację ekonomiczno-gospodarczą boryka się z wieloma problemami społecznymi. W odpowiedzi na powyższe, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego realizował i realizuje programy wojewódzkie służące zarówno ich rozwiązywaniu jak i zapobieganiu, są to m.in.: „Wojewódzki Program Polityki Prorodzinnej na lata 2004-2007” (obecnie realizowany jest Program na lata 2008-2011), „Wojewódzki Program Wyrównywania Szans i Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu Osób Niepełnosprawnych na lata 2004-2007” (obecnie realizowany jest Program na lata 2008-2011), „Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2005-2008” (obecnie realizowany jest Program na lata 2009-2012), „Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2004-2007” (obecnie realizowany jest Program na lata 2008-2011).

Istotnym jest fakt, iż w/w Programy powstawały i były realizowane w tym samym czasie, kiedy w regionie Warmii i Mazur intensywnie rozwijały się organizacje pozarządowe, tworząc swoje federacje i związki. Powstałe w tym czasie podmioty III sektora są znaczącym partnerem przy realizacji każdego z powyższych Programów.

Jak już wspomniano w obszarze IV, rok 2004 był okresem, który przypieczętował prace związane z dążeniem do powstania reprezentacji organizacji pozarządowych województwa warmińsko-mazurskiego. Był to ważny krok w stronę systematycznej współpracy administracji publicznej i III sektora w obszarze rozwiązywania problemów społecznych.

W ramach realizacji wyżej wymienionych Programów podjęto szereg przedsięwzięć na rzecz rozwiązywania problemów społecznych województwa warmińsko-mazurskiego.

W zakresie **polityki prorodzinnej** koordynatorem obu Programów Wojewódzkich tj. na lata 2004-2007 i 2008-2011 był i nadal jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, zaś główny partnerem przy ich wdrażaniu i monitorowaniu jest Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Programy te określają szereg działań promujących politykę prorodzinną w regionie Warmii i Mazur oraz wyznaczają kierunki jej rozwoju. Każdego roku w kalendarz współpracy wpisuje się organizacja kolejnych edycji **Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny**, które za każdym razem przebiegają pod innym hasłem, wynikającym z potrzeby zwrócenia uwagi na istotne problemy współczesnej rodziny. Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny są jedyną tego typu inicjatywą (o zasięgu wojewódzkim) w skali całego kraju. Corocznie w ich obchody włączają się przedstawiciele administracji rządowej, władz samorządowych gmin i powiatów, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, placówek oświatowych, kulturalnych, ośrodków zdrowia, parafii, organizacji pozarządowych i innych.

Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny przebiegały w kolejnych latach pod niżej podanymi hasłami:

Lp.	Przedsięwzięcie	Rok	Hasło przewodnie
	1	2	3
1	VI Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny	2004	„Rodzina wielopokoleniowa”
2	VII Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny	2005	„Wychowanie w rodzinie, szkole i środowisku”
3	VIII Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny	2006	„Rodzina w obliczu cierpienia”
4	IX Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny	2007	„Rodzina a ekonomia”
5	X Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny	2008	„Rodzina – integracja – społeczność lokalna”

Dni Rodziny promowane były co roku poprzez okolicznościowe plakaty i biuletyny Rady ds. Rodzin, których wydanie obok Urzędu Marszałkowskiego dofinansowały lokalne samorządy. Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego dofinansowywał także organizację dwóch wojewódzkich konkursów: Konkursu Plastycznego i Grafiki Komputerowej oraz Konkursu Literackiego, a także współpracował przy ich przeprowadzaniu.

W 2006 roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie przeprowadzając ankietę dotyczącą polityki prorodzinnej w gminach województwa zamieścił pytanie dotyczące istnienia lokalnych koalicji z organizacjami pozarządowymi na rzecz rozwiązywania problemów społecznych. Na 116 gmin odpowiedzi udzieliło 95 ośrodków pomocy społecznej. W 18 gminach potwierdzono funkcjonowanie takich koalicji, w 77 gminach wskazano odpowiedź negatywną.

W ramach „**Wojewódzkiego Programu Wyrównywania Szans i Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu Osób Niepełnosprawnych na lata 2004-2007**” oraz w czasie pierwszego roku wdrażania „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu Osób Niepełnosprawnych oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2008-2011” inicjowane i realizowane były różnorodne przedsięwzięcia nakierowane na poprawę warunków życia osób niepełnosprawnych w regionie Warmii i Mazur. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego corocznie współpracuje z Warmińsko-Mazurskim Sejmikiem Osób Niepełnosprawnych przy organizacji kolejnych edycji *Festynu Integracyjnego „Jesteśmy Razem”* dla osób niepełnosprawnych. Dotychczas odbyło się dziesięć takich festynów. Każdego roku w Festynie uczestniczy ok. 1500 osób, z czego ok. 800 osób są to osoby niepełnosprawne.

Współorganizatorami imprezy, poza wyżej wymienionymi były następujące organizacje pozarządowe: Stowarzyszenie Organizatorów i Menadżerów Pomocy Społecznej i Ochrony Zdrowia w Olsztynie, Polskie Stowarzyszenie Pedagogów i Animatorów „Klanza” w Olsztynie, Zarząd Okręgu Polskiego Czerwonego Krzyża w Olsztynie, Bank Żywności w Olsztynie, Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Oddział Wojewódzki, Olsztyńskie Towarzystwo AMAZONKI, wolontariusze z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.

Podczas każdego Festynu odbywa się prezentacja twórczości artystycznej oraz działalności statutowej kilkunastu organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

W związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, w latach 2005-2007 Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyznał organizacjom pozarządowym dofinansowanie ze środków PFRON na realizację zadania „roboty budowlane dotyczące

obiektów służących rehabilitacji”, które przeznaczone zostały na budowę, rozbudowę lub modernizację 9 obiektów budowlanych na ogólną kwotę 3 355 200 zł.

Dofinansowano również, w wysokości 1 107 474 zł, koszty utworzenia w 2004 roku Zakładu Aktywności Zawodowej, którego organizatorem jest Elbląska Rada Konsultacyjna Osób Niepełnosprawnych, a także działalność obsługowo-rehabilitacyjną w/w ZAZ w latach 2004-2008 na łączną kwotę 1 694 426 zł.

W ramach podejmowanej współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi na rzecz **przeciwdziałania narkomanii oraz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych** organizowano i wspierano szereg przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych, poszerzających wiedzę społeczną dotyczącą problematyki narkomanii i alkoholizmu.

Dzięki wsparciu finansowemu Samorządu Województwa Warmińsko-mazurskiego jednostki sektora pozarządowego mogły realizować programy profilaktyczne i reintegracji osób uzależnionych i współuzależnionych oraz zagrożonych uzależnieniem od substancji psychoaktywnych. Łatwiej im było również pozyskiwać środki finansowe z innych źródeł (Fundacji, ambasad, itp.). W ramach podejmowanej współpracy organizowano i wspierano szereg przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych, poszerzających wiedzę społeczną dotyczącą problematyki narkomanii i alkoholizmu.

W 2005r. Centrum Wolontariatu w Elblągu zorganizowało „Młodzieżowe Forum Profilaktyczne” w całości sfinansowane ze środków Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Odbyło się ono w dniach 14 – 16 listopada 2005r. w Lidzbarku Warmińskim. W spotkaniu uczestniczyło 96 młodych osób (liderzy organizacji pozarządowych, przedstawiciele Młodzieżowych Klubów Integracji Społecznej, wolontariusze pracujący w różnych organizacjach z 22 miast i miejscowości województwa warmińsko-mazurskiego). Wzięli oni udział w 5 różnych warsztatach, m.in. aktywizujących młodzież do podejmowania działań z zakresu zdrowego stylu życia oraz wsparcia rówieśniczego, promowania działalności lokalnych liderów młodzieżowych oraz organizacji pozarządowych skupiających młodzież. Ważny był integracyjny element przedsięwzięcia.

W dniach 25-26 kwietnia 2006 roku na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim miało miejsce seminarium naukowe pt. „Narkotyki – prawno-społeczny aspekt zjawiska”, zorganizowane przez Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa Grupa Lokalna ELSA Olsztyn działające przy UW-M. Spotkanie to stało się okazją do zaprezentowania problemu zjawiska narkomanii wśród studentów, w tym: skali zjawiska, konsekwencji prawnych posiadania narkotyków. Podczas seminarium Ekspert Wojewódzki do spraw Informacji

o Narkotykach i Narkomanii Województwa Warmińsko-Mazurskiego zaprezentował wyniki badań ankietowych dotyczące opinii i przekonań studentów w sprawie substancji psychoaktywnych – narkotyków oraz kwestii związanych z profilaktyką. W seminarium udział wzięli także przedstawiciele lokalnych organizacji pozarządowych zajmujących się pomocą uzależnionym i współuzależnionym od narkotyków, przedstawiając zakres swojej działalności i formy oferowanej pomocy.

Ponadto, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego w Olsztynie w 2006 roku włączył się w realizację projektu, którego celem było podniesienie poziomu usług świadczonych przez organizacje pozarządowe w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz usprawnienie możliwości współpracy organizacji pozarządowych (oraz instytucji i osób indywidualnych) pracujących w tym obszarze. Projekt finansowany był z Programu Phare 2003, w ramach ścieżki „Organizacje pozarządowe na rzecz zrównoważonego rozwoju” (CoFound), zainicjowany przez Instytut Psychologii Zdrowia PTP - Ogólnopolskie Pogotowie Dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” w dwóch województwach: warmińsko-mazurskim oraz pomorskim.

Kolejnym znaczącym wydarzeniem była konferencja zorganizowana w 2006 roku przez Fundację „Otulony w nadzieję” w Starych Juchach, która spotkała się z szerokim zainteresowaniem wśród lekarzy i terapeutów z całego kraju. Mając to na uwadze w 2007 roku Fundacja wspólnie z Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, przy wsparciu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego przygotowała kolejne spotkanie nt. „Zaburzenia osobowości u osób uzależnionych”, w którym uczestniczyło ponad 100 osób.

Co roku Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego obejmował i nadal obejmuje patronatem i wspiera finansowo festyn profilaktyczny organizowany przez Stowarzyszenie „KARAN” w Elblągu. Podczas tej imprezy obok działań nakierowanych na integrację rodzin, omawiane są istotne problemy zagrożenia narkomanią dzieci i młodzieży, uczestnicy otrzymują materiały nt. szkodliwości substancji psychoaktywnych, mogą również skorzystać z fachowej pomocy terapeutów i lekarzy.

Ponadto, Katolicki Ruch Antynarkotyczny „KARAN” przy wsparciu Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego organizował wiele różnych konferencji **z zakresu profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom od narkotyków.**

W 2007 roku Fundacja Krzysztofa Hołowczyca Kierowca Bezpieczny włączyła się w akcję propagowania bezpieczeństwa ruchu drogowego, w tym w szczególności trzeźwości za kierownicą. Fundacja zorganizowała dwie imprezy, które uzyskały patronat Marszałka

Województwa Warmińsko-Mazurskiego i wsparcie z budżetu województwa. W lipcu 2007r. Fundacja wraz z „Miva” Polska (agenda Komisji Episkopatu Polski ds., Misji) przeprowadziła akcję, której celem była promocja pozytywnych postaw wśród uczestników ruchu drogowego. W ramach imprezy zaprezentowano działanie alcockardu - nowości dla określenia sprawności nietrzeźwych kierowców. W imprezie udział wzięło ok. 300 osób. Kolejna akcja Fundacji w naszym województwie to impreza w ramach kampanii „Europejska Noc bez Wypadku”, której celem była promocja pozytywnych postaw wśród uczestników ruchu drogowego. Impreza odbyła się w Olsztynie w październiku 2007r., a udział w niej wzięło ok. 600 osób, w tym 60 osób zostało przebadanych alkomatem.

W marcu oraz w październiku 2007r. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w porozumieniu z Fundacją „Będziesz” z Poznania zorganizował 4-dniowe szkolenia warsztatowo-seminaryjne dla osób zamierzających podjąć pracę ze sprawcami przemocy domowej. Celem szkoleń było przedstawienie zasadniczych elementów Programu Edukacyjno- Korekcyjnego dla Sprawców Przemocy Domowej „Partner” oraz zapoznanie uczestników

z podstawowymi zasadami tworzenia programów edukacyjno-korekcyjnych. Program „Partner” zgodny jest z wytycznymi do tworzenia modelowych programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie wg Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. W szkoleniach łącznie udział wzięło 31 osób. Uczestnicy rekrutowani byli za pośrednictwem powiatowych centrów pomocy rodzinie z terenu całego województwa, reprezentowali oni następujące grupy zawodowe: psycholodzy, pedagodzy, pracownicy socjalni, pracownicy domów dziecka, pracownicy innych placówek pomocy społecznej.

Zjawisko ubóstwa i niedożywienia w województwie warmińsko-mazurskim było zwalczane głównie w ramach porozumień zawartych przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego z **Bankiem Żywności w Olsztynie** na lata 2004-2006, a następnie na lata 2007-2009. Określone w nich działania stały się znaczącymi narzędziami walki z niedożywieniem najuboższych mieszkańców regionu Warmii i Mazur.

Jednym z celów podjętej współpracy było dokonanie dokładnej diagnozy potrzeb mieszkańców województwa w zakresie pomocy żywnościowej oraz aktualnego stopnia zabezpieczenia tej potrzeby przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej. Badania ankietowe w tym zakresie przeprowadzono w okresie listopad – grudzień 2004r.

W celu zdiagnozowania efektów projektu kończącego się w roku 2006 i poznania oczekiwań na kolejne lata, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej we współpracy z Bankiem Żywności w Olsztynie opracował ankietę, która została wysłana w listopadzie 2006 roku do wszystkich - 116 ośrodków pomocy społecznej województwa. Wypełnione ankiety odesłało do ROPS 113 OPS. Prawie stu procentowe uczestnictwo w badaniach świadczyć może o docenianiu roli projektu przez pracowników OPS.

Realizacja projektu „**Pomoc żywnościowa dla najbiedniejszych mieszkańców regionu Warmii i Mazur w latach 2004 – 2006**” przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego i Bank Żywności w Olsztynie, przyczyniła się do zwrócenia uwagi społeczeństwa na problem niedożywienia na terenie województwa, jak również do zmniejszenia jego obszarów. Ważnym elementem programu jest funkcja edukacyjna, polegająca na uwrażliwianiu społeczeństwa na problem marnowania żywności i przeciwdziałaniu temu zjawisku.

Na podstawie przeprowadzonych badań można zauważyć wzrost zainteresowania ośrodków pomocy społecznej realizacją i uczestnictwem w programie unijnym PEAD. W 2005 i 2006 roku więcej niż połowa ops uczestniczyła w programie.

Chęć przystąpienia do programu, podobnie jak w roku 2004 wyraziły niemal wszystkie jednostki, co rokuje optymistycznie na przyszłość.

W celu sprawnego realizowania projektu wydaje się ważnym ujednoczenie zasad i kryteriów podziału żywności. Ponadto badania wskazały na potrzebę zatrudnienia osoby obsługującej program, co wydaje się być zrozumiałe w obliczu wielu zadań realizowanych przez ośrodki pomocy społecznej. Część ops zwracało też uwagę na trudności lokalowe i transportowe przy realizacji projektu.

Realizacja projektu poza zmniejszeniem obszaru niedożywienia, przyczynia się również do konsolidacji środowiska lokalnego poprzez współpracę III sektorów na rzecz najbiedniejszych.

Dzięki działaniom podjętym w ramach Programu w latach 2004-2006 Bank Żywności w Olsztynie przekazał najbiedniejszym mieszkańcom województwa łącznie **6 970 ton żywności o wartości ok. 30 milionów zł.**

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego wspierał również tradycyjne, coroczne Wielkanocne, Bożonarodzeniowe i inne okolicznościowe zbiórki żywności, przeprowadzane przez Bank Żywności w Olsztynie, które obejmowały swoim zasięgiem całe województwo warmińsko-mazurskie. Cieszy fakt, iż w ramach każdej ze zbiórek podjęto

współpracę z bardzo wieloma wolontariuszami i ośrodkami pomocy społecznej. Równie szeroka współpraca była realizowana w ramach Akademii „Podziel się Posiłkiem”.

Ponadto, wspólnie z Bankiem Żywności w Olsztynie Samorząd Województwa podjął także walkę z marnowaniem żywności. Odbyły się w tym celu konferencje i spotkania poruszające problem ubóstwa i marnowania żywności, w tym m.in. konferencje pod hasłem „Problem niedożywienia a marnowanie żywności”, „Wspólnie na rzecz walki z ubóstwem”.

26 stycznia 2006r. w Olsztynie zorganizowano spotkanie poświęcone omówieniu realizacji Europejskiego Programu Pomocy Żywnościowej dla mieszkańców Warmii i Mazur (PEAD). Podczas spotkania poruszano zagadnienia związane z historią powstania programu, harmonogramem dostaw i odbioru żywności, kryteriami przydziału żywności oraz finansowaniem programu.

Bank Żywności w Olsztynie, m.in. w ramach w/w Programu PEAD systematycznie utrzymuje i nawiązuje kontakty z producentami żywności i sieciami handlowymi oraz innymi darczyńcami w celu pozyskania jak największej ilości żywności. Przeprowadził on dwie edycje akcji „Napełniamy talerzyk”. Akcja skierowana była do uczniów szkół podstawowych i gimnazjów. Miała na celu pomoc w dożywianiu uczniów. Polegała na przekazaniu do szkół żywności na podstawie zapotrzebowania.

W związku z zakończeniem pierwszego projektu w 2006 roku, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz Bank Żywności w Olsztynie wyraziły chęć oraz wskazały na potrzebę kontynuacji projektu w kolejnych latach 2007 – 2009. Projekt „**Pomoc żywnościowa dla najbiedniejszych mieszkańców regionu Warmii i Mazur w latach 2007 – 2009**” został przyjęty, przez Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w kwietniu 2007r.

Ponadto, Bank Żywności w Olsztynie korzystając z dotacji udzielanych z budżetu Województwa Warmińsko-Mazurskiego w sposób solidny i rzetelny realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej.

Bardzo istotnym problemem społeczno-gospodarczym naszego województwa jest **wysokie bezrobocie**. Na spotkaniu Rady Organizacji Pozarządowych z Marszałkiem Województwa Warmińsko-Mazurskiego, które odbyło się w 2005r. poruszano kwestię organizacji pozarządowych, jako istotnego podmiotu rynku pracy, stwarzającego miejsca pracy.

Spotkanie warsztatowe poświęcone wypracowaniu zasad współpracy PUP i organizacji pozarządowych, szczególnie zatrudniania osób bezrobotnych w III sektorze

odbyło się 20 kwietnia 2005r. Uczestniczyło w nim 21 osób. Na zaproszenie Urzędu Marszałkowskiego i WUP licznie odpowiedziały powiatowe urzędy pracy.

Ważnymi działaniami mającymi na celu zmniejszenie skali bezrobocia, a co za tym idzie poprawę jakości życia mieszkańców województwa są działania prowadzone przez **Centra Integracji Społecznej i Kluby Integracji Społecznej**, gdzie również widać aktywność organizacji pozarządowych.

W listopadzie 2005r. odbyło się pierwsze spotkanie koordynatorów Klubów i Centrów Integracji Społecznej. Spotkanie to było pierwszym tego typu i rozpoczęło proces integracji, wymiany doświadczeń oraz informacji kadr pomocy społecznej zajmującej się reintegracją zawodową i społeczną środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele organizacji pozarządowych zajmujących się prowadzeniem KIS lub CIS.

Liczba KIS i CIS w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2005-2008:

I.p.	Rok	Kluby Integracji Społecznej	Centra Integracji Społecznej
	1	2	3
1	2005	52 kluby, w tym 4 kluby utworzone i prowadzone przez organizacje pozarządowe	5 centrów integracji, w tym 3 CIS założyły podmioty pozarządowe,
2	2006	65 klubów, w tym 4 kluby utworzone i prowadzone przez organizacje pozarządowe	4 centra integracji społecznej, j.w
3	2007	70 klubów, w tym 4 kluby utworzone i prowadzone są przez organizacje pozarządowe	4 centra integracji społeczne j, j.w
4	2008	58 klubów, w tym 2 kluby utworzone i prowadzone są przez organizacje pozarządowe	4 centra integracji społeczne j, j.w

Inną formą wspierania osób bezrobotnych w poszukiwaniu pracy jest działalność Gminnych Centrów Informacji. Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2002 – 2005 zostało utworzonych 39 Gminnych Centrów Informacji, z tego 10 GCI zostało utworzonych przez organizacje pozarządowe. W 2005 powstały 3 Gminne Centra Informacji założone przez organizacje pozarządowe, a w 2006 6 Gminnych Centrów Informacji na terenie województwa prowadzonych było przez organizacje pozarządowe.

Obecnie najbardziej aktualną inicjatywą odpowiadającą na problemy społeczne województwa warmińsko-mazurskiego, podjętą w związku z procesem starzenia się społeczeństw jest opracowanie, przy ścisłej współpracy z Federacją Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa **Wojewódzkiego programu na rzecz osób starszych na lata 2009-2013 „Pogodna i bezpieczna jesień życia na Warmii i Mazurach”**.

Zjawisko starzenia się społeczeństw niewątpliwie przynosi niekorzystne zmiany dla państw (wydatki budżetowe, zwężenie rynku pracy, wyższe koszty pracy). W związku z tym, jak najszybciej należy podjąć działania na rzecz rozwiązywania problemów ważnych dla ludzi starszych. Wprawdzie wiele zmian systemowych dotyczących całego kraju zależy od polityki państwa, ale jest także wiele sfer, gdzie zmiany mogą i powinny być wprowadzane z inicjatywy władz samorządowych. W celu realizacji powyższych zamierzeń Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w styczniu 2007r. podpisał umowę partnerską z Federacją Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko – Mazurskiego FOSa z siedzibą w Olsztynie, w zakresie realizacji zadania „III wiek na Warmii i Mazurach. Kompleksowy program wsparcia i aktywizacji osób starszych w województwie warmińsko-mazurskim”. W roku 2007 odbywały się spotkania Zespołów Roboczych opracowujących poszczególne obszary działania w ramach w/w Programu.

W listopadzie 2007r. projekt „III wiek na Warmii i Mazurach. Kompleksowy program wsparcia i aktywizacji osób starszych w województwie warmińsko-mazurskim” otrzymał dofinansowanie ze środków Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, w ramach Rządowego Programu „Fundusz Inicjatyw Obywatelskich – 2007r.”

Cennym materiałem służącym przygotowaniom do wdrożenia i realizacji w/w Programu jest diagnoza sytuacji osób starszych mieszkających na Warmii i Mazurach, która powstała dzięki badaniom naukowym przeprowadzonym przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski wspólnie z Federacją Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa, a także przy współudziale ekspertów z Elbląskiego Stowarzyszenia Wspierania Inicjatyw Pozarządowych.

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego jest oficjalnym partnerem w realizacji tego projektu. Tak szeroko zakrojona współpraca Samorządu Województwa z Federacją Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa otwiera dalsze możliwości wspólnych działań przy wdrażaniu i realizacji w/w projektu na kolejne lata.

Rok 2008 był okresem kontynuacji i intensywnej współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi na rzecz

opracowania ostatecznego dokumentu Wojewódzkiego programu na rzecz osób starszych na lata 2009-2013 „*Pogodna i bezpieczna jesień życia na Warmii i Mazurach*”.

W 2008r. odbyły się m.in. dwa spotkania całego Zespołu roboczego oraz trzy debaty publiczne poświęcone zapisom Programu. Ich celem było zebranie jak największej ilości informacji o działaniach i potrzebach osób i podmiotów zainteresowanych działaniami na rzecz poprawy jakości i warunków życia osób starszych w regionie Warmii i Mazur, tak aby opracowywany Program jak najpełniej odzwierciedlał potrzeby naszych seniorów i odpowiadał na ich zapotrzebowania.

We wrześniu i październiku 2008r. odbyły się społeczne konsultacje Programu. Materiał skierowano m.in. do: Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, samorządów lokalnych województwa warmińsko-mazurskiego, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z obszaru województwa, a także do instytucji służby zdrowia i placówek edukacyjnych.

Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa poddała Program do konsultacji organizacjom pozarządowym zrzeszonym w swoich strukturach. Ponadto informacje na ten temat były umieszczone na stronach internetowych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego i Federacji FOSa, dzięki czemu były dostępne dla całego ogółu społeczności.

Przy opracowaniu ostatecznej wersji Programu uwzględniono propozycje zmian i uzupełnień zgłoszone podczas w/w konsultacji.

Wojewódzki program na rzecz osób starszych na lata 2009-2013 „*Pogodna i bezpieczna jesień życia na Warmii i Mazurach*” został przyjęty do realizacji Uchwałą Nr 1/2/09/III Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 6 stycznia 2009r.

Program powstał w oparciu o metodę ekspercko-społeczną. W jego opracowanie zaangażowanych było wiele podmiotów, instytucji i organizacji (w tym pozarządowych) działających na rzecz osób starszych.

Ma on charakter interdyscyplinarny, jego wdrażanie wymaga współpracy administracji rządowej i samorządowej: gminnej, powiatowej i wojewódzkiej oraz wielu partnerów: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, instytucji oświaty, kultury i edukacji, jednostek służby zdrowia, instytucji kościelnych, a także podmiotów zajmujących się aktywizacją zawodową i społeczną oraz organizacji społecznych. Od ich zaangażowania w dużej mierze zależą długofalowe efekty zaplanowanych działań.

Rolą Programu, na podstawie zdiagnozowanych problemów i potrzeb, jest przede wszystkim wyznaczenie kierunków działań, jakie należałoby podjąć na przestrzeni kolejnych

lat, aby województwo warmińsko-mazurskie stało się miejscem, gdzie seniorom będzie żyło się godnie i bezpiecznie. Program ten ma być zatem impulsem do wdrażania trwałych rozwiązań na rzecz seniorów regionu Warmii i Mazur, zapobiegając tym samym powielaniu i rozproszeniu działań w tym kierunku.

9. Zakończenie i wnioski

Mimo wielu podjętych już inicjatyw wciąż ważnym zadaniem, dla obu stron, jest wspieranie oraz stwarzanie warunków do rozwoju organizacji pozarządowych działających w środowiskach lokalnych w sferze polityki społecznej. Bardzo istotna jest tu wola współpracy samorządów lokalnych, które mogą powierzać część zadań działającym na ich terenach podmiotom pozarządowym.

Budowanie partnerstwa opierającego się na zasadach przytoczonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, a także w uchwalonych przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego „Zasadach Współpracy ...” jest procesem trudnym. Jednym z kroków na drodze do niego powinno być wzmacnianie organizacji pozarządowych, jako partnerów realizujących zadania publiczne i posiadających umiejętności oraz możliwości pozyskiwania środków z funduszy Unii Europejskiej.

W dalszym ciągu koniecznym jest wzrost kompetencji urzędników i działaczy organizacji pozarządowych związanych z efektywną współpracą, pozyskiwaniem środków oraz wdrażaniem skutecznych wspólnych sposobów rozwiązywania problemów społecznych.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego doceniając wagę współpracy na linii samorząd – organizacje pozarządowe, w roku 2006 utworzył stanowisko Pełnomocnika Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi, który odpowiada za ramy organizacyjne tejże współpracy. Zadaniem Biura nadzorowanego przez Pełnomocnika jest m.in. opracowywanie rocznych programów współpracy z organizacjami pozarządowymi w poszczególnych obszarach na dany rok budżetowy, co pozwala na zaplanowanie dofinansowania tych zadań realizowanych przez organizacje III sektora, które stanowią ważny element rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego.

Ważnym obszarem wymagającym wzmocnienia, niezbędnym do rozwoju współpracy, jest szybki i systematyczny przepływ i dostęp do informacji. Istotne jest promowanie dobrych praktyk, prezentowanie nowych możliwości w dziedzinie rozwiązywania problemów społecznych oraz wdrażanie ich w regionie.

Z przedstawionych w raporcie danych w obszarze „kontraktowanie usług” widać systematyczny wzrost liczby środków finansowych przekazywanych przez samorząd województwa na zadania publiczne z zakresu polityki społecznej zlecane do realizacji organizacjom pozarządowym.

Z kolei wysokość środków finansowych przeznaczonych na przeciwdziałanie alkoholizmowi jest uzależniona od wpływów do budżetu województwa z tytułu wydawania zezwoleń na sprzedaż hurtową alkoholu.

Podczas spotkania Zespołu Monitorującego, dotyczącego przyjęcia raportu końcowego z monitoringu zakończonego „Wojewódzkiego Programu Współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy społecznej, polityki prorodzinnej, rehabilitacji osób niepełnosprawnych oraz rozwiązywania problemów uzależnień na lata 2004 – 2008” za lata 2004-2008, podnoszono problem niewystarczających środków finansowych, w stosunku do zgłaszanych potrzeb, przekazywanych przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej.

W związku z nowym, rozpoczętym już okresem programowania (na lata 2007-2013) funduszy Unii Europejskiej, jak również coraz większymi możliwościami pozyskiwania środków zewnętrznych przez organizacje pozarządowe, ważnym staje się inicjowanie partnerstw na rzecz opracowywania wspólnych projektów. Warto w dalszym ciągu wspierać możliwość zabezpieczenia środków finansowych na dofinansowanie wkładu własnego organizacji aplikujących o te fundusze.

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego będzie dalej zachęcał lokalne władze samorządowe do rozwoju różnych form wolontariatu, w tym młodzieżowego, ze względu na wysokie walory wychowawcze tego typu aktywności młodych ludzi. Zwłaszcza przy utrzymującym się nadal dużym bezrobociu w województwie wolontariat może być formą aktywizacji społeczno-zawodowej, poprzez uczestnictwo w działalności organizacji pozarządowych i instytucji, w których wolontariusze pracują i zdobywają nowe umiejętności zawodowe i społeczne. Wszystkie programy wojewódzkie w zakresie polityki społecznej zakładają współpracę z wolontariuszami i określają ich rolę w realizacji swoich założeń.

Budowanie partnerstwa jak już wspomniano jest procesem trudnym, wymagającym systematycznego wspólnego zaangażowania, tak by w istotny sposób wpłynąć na rozwój regionu. Należy dalej promować tworzenie programów współpracy samorządów lokalnych z organizacjami pozarządowymi, a także koalicji na rzecz rozwiązywania problemów

społecznych oraz informować o wynikających z nich możliwościach. Ważnym zagadnieniem jest promowanie dobrych praktyk, nowoczesnych i twórczych rozwiązań.

Od 2001 roku Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego rokrocznie honoruje pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej i innych instytucji świadczących pomoc osobom potrzebującym, Nagrodą Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego za wybitne osiągnięcia w dziedzinie pomocy społecznej. Ważnym jest, iż wśród osób nagrodzonych i wyróżnionych znajdują się również przedstawiciele organizacji pozarządowych.

W znacznym stopniu dzięki zaangażowaniu organizacji obywatelskich w rozwiązywanie problemów społecznych, mamy możliwość wspierania środowisk potrzebujących pomocy. Organizacje pozarządowe są najbliżej swoich lokalnych problemów, dzięki czemu mają możliwość szybkiego ich diagnozowania i rozwiązywania.

Obok „Wojewódzkiego programu współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy społecznej, polityki prorodzinnej, rehabilitacji osób niepełnosprawnych oraz rozwiązywania problemów uzależnień 2004-2008” od 2005 roku realizowane i monitorowane są **roczne programy współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi**, obejmujące wiele obszarów życia społecznego, w tym również politykę społeczną. Dlatego też, po zakończeniu w/w „Wojewódzkiego programu ...” proces ten będzie doskonalony i monitorowany w ramach rocznych programów współpracy.

Skuteczne przeciwdziałanie eskalacji zjawiska wykluczenia społecznego jest możliwe jedynie w ramach ścisłej współpracy wszystkich trzech sektorów życia publicznego, a połączenie wysiłków strony samorządowej i trzeciego sektora znacząco sprzyja efektywności podejmowanych działań pomocowych.